

si cibus quoque antecessit; qui tamen semel die tunc commodius assumitur: insuper etiam modicus, ne cruditatem moveat. Alternis diebus invicem, modo aqua, modo vinum bibendum est. Quibus servatis, ex reliqua victus consuetudine quam minimum mutari debet. Cum vero haec in omni pestilentia facienda sint, tum in ea maxime, quam Austri excitarint.

Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi gravi tempore anni discesserunt ex suis sedibus, vel ubi in graves regiones venerunt. Ac si caetera res aliqua prohibebit, utique abstinere debet: atque ita à vino ad aquam, ab hac ad vinum, eo, qui supra positus est, modo, transitus ei esse.

LIBER SECUNDUS.

Praefatio.

INSTANTIS autem valetudinis signa complura sunt. In quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutant, tamen haec illum optime praefagisse fateantur. Sed antequam dico, quibus praecedentibus morborum timor subsit; non alienum videtur exponere, quae tempora anni, quae tempestatum genera, quae partes aetatis, qualia

---

l. 15. M. F. P. ab vino. l. 18. M. F. CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER II. P. ARTIUM AURELII CORNELII CELSI libri primi finis. Incipit secundus de signis & communibus auxiliis. l. 20. M. F. P. autem adversae valetudinis. l. 26. M. F. P. quamvis quaedam in.

lia corpora maxime tuta vel periculis opportuna sint, quod genus adversae valetudinis in quoque timeri maxime possit. Non quod non omni tempestatum genere, omnis aetatis, omnis habitus homines per omnia genera morborum & aegrotent & moriantur; sed quod frequentius tamen quaedam eveniant. Ideo utile est scire unumquemque, quid, & quando maxime caveat.

CAP. I.

10

Quae anni tempora, quae tempestatum genera, quae partes aetatis, qualia corpora vel tuta vel morbis opportuna sint, & quod valetudinis genus in quoque timeri possit.

15

IGITUR saluberrimum ver est: proxime deinde ab hoc, hiems: periculosior aestas, autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus vero optimae, aequales sunt, sive frigidae, sive calidae: pessimae, quae maxime variant. Quo fit, ut autumnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis temporibus calor: nocturnis atque matutinis, simulque etiam vespertinis, frigus est. Corpus ergo, & aestate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, sic quandocumque evenit, noxium est. Ubi aequalitas autem est, saluberrimi sunt ferens dies: meliores pluvii, quam tantum nebulosi, nubilive: optimique hieme, qui omni vento vacant: aestate, quibus Favonii perflant. Si genus aliud ventorum est, salubrioribus

l. 3. 4. M. F. P. non quo non omni tempore, in omni tempestatum genere, omnes. l. 8. M. F. P. ideoque. l. 16. M. F. P. proxima. l. 22. M. F. P. variant maxime. l. 30. M. F. P. est, tamen saluberrimi. l. 31. M. F. P. nebulosi aut nubili.

1 Aph. III. 8. 2 Aphor. III. 9. 3 Aphor. III. 15.

briores Septentrionales, quam Subsolani, vel 1 Austri sunt. Sic tamen haec, ut interdum 2 regionum forte mutantur. Nam fere ventus ubique à mediterraneis regionibus 5 veniens, salubris: à mari, gravis est. Neque solum in bono tempestatum habitu certior valetudo est; sed peiores morbi quoque, si qui inciderunt, leviores sunt, & promptius finiuntur. Pessimum aegro est coelum, quod aegrum fecit; adeo ut in id quoque genus, quod natura pejus est, in hoc statu salubris 3 mutatio sit. Aetas media, tutissima est: quia neque juventae calore, neque senectutis frigore infestatur. Longis morbis 15 senectus, acutis adolescentia magis patet. 47, 8.
 4 Corpus, autem habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Nam longa 5 statura, ut in juvena decora est, sic matura senectute conficitur. Gracile corpus 20 infirmum: obesum hebes est. Vere tamen maxime, quaecunque 6 humoris motu novantur, in metu esse consuerunt. Ergo tum lippitudines, pustulae, profusio 7 sanguinis, abscessus corporis, quae ἀσθηματα Graeci 25 ei nominant, bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant; infania, morbus comitialis, angina, gravedines, destillationes oriri solent. Hi quoque morbi, qui in articulis nervisque modo urgent, modo quiescunt: tum 238, 4.
 30 maxime & inchoantur & repetunt. At aestas 8 non quidem vacat plerisque 9 his morbis; sed adjicit febres, vel ardentes, vel tertianas, vomitus, alvei dejectiones, auricularum dolores, ulcera oris, caneros, cum in cae-

1. 2. M. P. tamen ut in haec int. F. tamen ut haec int. l. 7. M. F. P. sed priores. l. 9. M. F. P. pessimum ergo certum est. l. 12. M. F. P. sit. At aetas. l. 13. M. F. P. quae neque. l. 27. F. ii quoque. l. 31. M. F. P. plerisque ab his. l. 32. M. F. P. febres vel continuas, vel ardentes, vel tert. l. 33. F. P. alai. l. 34. M. F. P. & in caeteris.

1 Galen. de Theriac. l. i. c. 11. p. 945. T. 13. 2 Aph. 111. 3. 3 Dicaearch. Geogr. c. x. p. 56. Aph. 111. 54. 4 Soran. Ephes. Ifag. c. 5. 5 Aph. 111. 10. 6 Aph. 111. 21. 7 Soran. Ephes. Ifag. c. 5.

caeteris quidem partibus, tum maxime ob-
 fcoenis; & quicquid sudore hominem resol-
 vit. Vix quicquam ex ¹ his in autumnum non
 incidit: sed oriuntur eo quoque tempore fe-
 bres incertae, lienis dolor, aqua inter cutem, ⁵
 tabes, quam Graeci φθισιν nominant; urinae
 difficultas, σφοδρῆσιαν quam appellant; te-
 nuioris intestini morbus, quem εἰλεὼν nomi-
 nant. Fit item laeuitas intestinorum, quae
 λευεντερία vocatur; coxae dolores, morbi ¹⁰
 comitiales. Idemque tempus & diutinis
 malis fatigatos, & ab aestate, etiam proxima
 pressos interimit: & alios novis mor-
 bis conficit; & quosdam longissimis impli-
 cat, maximeque quartanis, quae per hie- ¹⁵
 nem quoque exerceant. Neque aliud magis
 tempus pestilentiae patet, cuiuscumque
 ea generis est; quamvis variis rationibus
 nocet. Hiems autem ² capitis dolores, tuf-
 sim, & quicquid in faucibus, in ³ lateribus, ²⁰
 in visceribus mali contrahitur, irritat.

Ex tempestatibus ⁴ Aquilo tussim movet,
 fauces exasperat, ventrem ⁵ adstringit, uri-
 nam supprimit, horrores excitat, item dolo-
 rem lateris & pectoris. Sanum tamen ⁶ corpus ²⁵
 spissat, & mobilius atque expeditius red-
 dit. Auster ⁷ aures hebetat, sensus tardat,
 capitis dolorem movet, alvum solvit, to-
 tum corpus efficit hebes, humidum, lan-
 guidum. Caeteri venti, quo huic vel illi ³⁰
 propiores sunt, eo magis vicinos his il-
 lisse affectus faciunt. Calor omnis & je-
 cur & lienem inflammat, mentem hebetat,
 & ut ⁸ anima deficiat, ut sanguis pro-
 rumpat,

L. 1. M. F. P. sed maxime. l. 7. F. quam stranguriam. P. quam σφαιγγεῖται. l. 9. M. F. lenitas. l. 12. M. F. P. aestate tantum proxima. l. 13. M. F. P. & aliis. l. 14. P. longissimos. l. 24. M. F. P. dolores. l. 28. M. F. P. dolores. l. 30. M. F. P. quo vel huic vel illi. l. 31. P. sint. l. 32. M. F. P. Denique omnis calor & j. & l. inflam. (inflat P.) m. hebetat, ut anima.

¹ Aph. III. 22. ² Aph. III. 23. ³ Cacl. Aurel. Acut. Morb. II. ⁴ Aph. III. 5. ⁵ Aph. III. 17. 13. ⁶ Aph. III. 17. ⁷ Aph. III. 17. ⁸ Aph. V. 16.

rumpat, efficit. Frigus modo, nervorum distentionem, modo rigorem infert; illud *σπασμὸς*, hoc *πίπτωσις* Graece nominatur: nigrorem in ulceribus, & horrorem in febribus excitat. In siccitatibus, ² acutae febres, lippitudines, ³ tormina, urinae difficultas, articularum dolores oriuntur. Per imbres, ⁴ longae febres, alvi dejectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio nervorum, quam *ἄσθ' λυσις* Graeci nominant. 178.

Neque solum interest, quales dies sint, sed etiam quales ante praecesserint. Si hiems sicca Septentrionales ventos habuit, ver autem Austros & pluvias exhibet, fere ¹⁵ subeunt ⁵ lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, praecipue in muliebribus. Si vero, Austri ⁶ pluviaeque hiemem occuparunt, ver autem frigidum & siccum est, gravidae quidem feminae, quibus tum adest partus, abortu periclitantur: hae vero quae gignunt, imbecillos, vixque vitales edunt. Caeteros lippitudo arida, & si seniores sunt, gravedines atque destillationes male habent. At si à prima hieme Austri ad ultimum ver continuarint, laterum dolores, & infania febricitantium, † quam *Φοβίτις* appellant, quam celerrime rapiunt. Ubi vero calor à primo vere orsus aestatem quoque ³⁰ similem ⁷ exhibet, necesse est multum sudorem in febribus subsequi. At si sicca aestas ⁸ Aquilones habuit, autumno vero imbres Austrique sunt, tota hieme, quae proxima est, tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes

l. 3. M. illud *σπασμὸς* id est spasmus: hoc *τὸ τασμὸς* i. e. *tas-*mus Graece nominatur. F. illud spasmus: hoc *tasmus* Graece nominatur. P. Illud *σπασμὸς*, id est convulsio: hoc autem *πύσις* Graeca voce nominatur. l. 4. M. F. P. nigritiem in ulceribus, humorem. l. 17. F. P. ideoque praecipue. l. 19. P. autem & frigidum. l. 26. M. F. P. continuarunt. l. 27. M. F. phrenesin. P. *Φρίνσις*. l. 28. M. F. ubi primo calor.

1 Aph. v. 17. 2 Aph. 111. 7. 3 111. 16. 4 Aph. 111. 16. 5 Aph. 111. 11. 6 Aph. 111. 12. 7 Aph. 111. 6. 8 Aph. 111. 13.

tabes oritur. Sin autem autumnus quoque
aeque siccus, iisdem Aquilonibus perflatur,
omnibus quidem mollioribus corporibus,
inter quae muliebria esse proposui, secunda
valetudo contingit: durioribus vero insta-
re possunt, aridae lippitudines, & febres
partim acutae, partim longae, & hi morbi,
qui ex atra bile nascuntur.

² Quod ad aetates vero pertinet, pueri pro-
ximique his vere optime valent, & aestate
prima tutissimi sunt: senes aestate & autum-
ni prima parte: juvenes hieme, quique inter
juventam senectutemque sunt. Inimicior
senibus hiems, aestas adolescentibus est. Tum
si qua imbecillitas oritur, proximum est, ut
infantes, tenerosque adhuc pueros serpentina
ulcera oris, quae *αφθου* Graeci nominant,
vomitus, nocturnae vigiliae, aurium humor,
circa umbilicum inflammationes exercent.
Propria etiam dentientium, gingiva-
rum exulcerationes, distentiones nervo-
rum, febriculae, alvi dejectiones, maxime-
que caninis dentibus orientibus male habent.
Quae pericula plenissimi cujusque sunt, &
cui maxime venter adstrictus est. At ubi
aetas paulum processit, glandulae, & verte-
brarum, quae in spina sunt, aliquo inclina-
tiones, strumae, verrucarum quaedam ge-
nera dolentia, *ἀκροχρόδονας* Graeci appel-
lant, & plura alia tubercula oriuntur. In-
cipiente vero jam pube, ex iisdem multa,
& longae febres, & sanguinis ex naribus
cursus. Maximeque omnis pueritia, primum
circa quadragesimum diem; deinde
septimo

*l. 1. M. F. P. oriuntur. l. 2. F. hisdem. l. 6. F. P. possunt,
& aridae. l. 7. F. & ii morbi. l. 10. M. F. proximeque.
l. 22. M. F. febriculae interdum, alii. l. 27. M. F. P. ali-
quae. l. 31. F. hisdem. l. ead. M. F. P. multae & longae
febres: sanguinis.*

1 Aphor. III. 4. 2 Aphor. III. 18. 3 Aphor. III.
24. 4 Aphor. III. 25. 5 Aphor. III. 26. 6 Aph.
III. 27. 7 Aphor. III. 28.

septimo mense, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Siqua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, 5 neque in femina primis menstruis finita ¹ 172. 17. sunt, fere longa sunt: saepius tamen his morbi pueriles, qui diutius manserunt, terminantur. Adolescentia ² morbis acutis, 43, 15. item comitialibus, tabique maxime objecta est: fereque juvenes sunt, qui sanguinem exspuunt. Post hanc aetatem ³ laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, infania, sanguinis per quaedam etiam velut ora venarum, *αιμορροϊδας* Graeci appellant, 10 profusio. In senectute, ⁴ spiritus & urinae difficultas, gravedo, articularum & renum dolores, nervorum ⁵ resolutiones, malus corporis habitus, *καχεξια* Graeci appellant, 62, 12. nocturnae vigiliae, vitia longiora aurium, 401. 20 oculorum, etiam narium, praecipueque soluta alvus, &, quae sequuntur hanc, tormina, vel laevitas intestinorum, caeteraque fusi ventris mala. Praeter haec graciles, tabes, dejectiones, destillationes, item viscerum 25 & laterum dolores fatigant. Obesi plerumque acutis morbis, & difficultate spirandi, strangulantur, subitoque saepe moriuntur, quod in corpore tenuiore vix evenit.

C A P. II.

30 *De signis adversae valetudinis futurae.*

ANTE adversam autem valetudinem, ut supra dixi, quae am notae oriuntur; quarum omnium communis est, ali-

¹ 6. M. F. P. *his* omittunt. ¹ 18. M. *cachexiam*. F. *cachexiam*. ¹ 21. M. F. P. *alvus*, *quam* sequuntur. ¹ 22. M. F. P. *levitas*. ¹ ead. *ventris* *fusi*.

¹ Aphor. III. 18. ² Aphor. III. 29. ³ Aph. III. 30. ⁴ Aphor. III. 31. ⁵ Aphor. VI. 57.

aliter se corpus habere, atque consuevit; neque in pejus tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet. Quae quia neque in eodem habitu subsistere, neque ultra progressi possunt, fere retro, quasi ruina quadam, revolvuntur. Pejus tamen signum est, ubi aliquis contra consuetudinem emacuit, & colorem decoremque amisit: quoniam in his, quae superant, est quod morbus demat: in his quae desunt, non est quod ipsum morbum ferat. Praeter haec, protinus timeri debet, si graviora membra sunt; si crebra ulcera oruntur; si corpus supra consuetudinem incaluit; si gravior somnus pressit, si tumultuosa somnia fuerunt; si saepius expergiscitur aliquis, quam assuevit, deinde iterum soporatur: si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem infudat, maximeque si circa pectus, aut cervices, aut crura, vel genua, vel coxas. Item, si marcet animus: si loqui & moveri piget; si corpus torpet; si dolor praecordiorum est, aut totius pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis; si salivae plenum est os; si oculi cum dolore vertuntur: si tempora astricta sunt: si membra inhorrescunt; si spiritus gravior est: si circa frontem intentae venae moventur; si frequentes oscitationes: si genua quasi fatigata sunt, totumve corpus lassitudinem sentit. Ex quibus saepe plura, nunquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud con-

---

l. 21. M. F. P. maximeque circa. l. 24. F. corpus torquet. l. 25. F. P. aut in plurimis venis capitis.

I Aphor. II. 5.

considerandum est, num cui saepius horum aliquid eveniat, neque ideo corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quaedam proprietates hominum, sine quarum 96, 15.
 5 notitia non facile quicquam in futurum praesagiri potest. Facile itaque securus est in his aliquis, quae saepe sine periculo evasit. Ille sollicitari debet, cui haec nova sunt; aut qui ista nunquam sine custodia
 10 sui tuto habuit.

C A P. III.

Quae bona in aegrotantibus signa sint.

UBI vero febris aliquem occupat, scire licet, non periclitari, si in latus aut
 15 dextrum aut sinistrum, ut ipsi in usu est, cubat ¹, cruribus paulum reductis; qui fere sani quoque jacentis habitus est: si facile convertitur; si noctu dormit, si interdiu vigilat; si ex facili spirat; si non conflic- 51, 10.
 20 tatur; si circa umbilicum ² & pubem cutis 51, 16.
 † plana est; si praecordia ejus sine ullo sensu doloris aequaliter mollia in utraque parte sunt: quod si paulo tumidiora sunt, tamen digitis cedunt & non dolent. Haec valetudo, ut spacium aliquod habebit, sic tuta
 25 erit. Corpus quoque, quod aequaliter molle & calidum est, quodque aequaliter totum insudat, & cujus febricula ⁴ eo sudore finitur, securitatem pollicetur. Quando jam
 30 ad sanitatem venit corpus, † sternutamentum etiam inter bona indicia est, & cupiditas ⁵ cibi vel a principio servata, vel etiam post fastidium orta. Neque terrere debet
 ea

1. 1. M. F. P. *numquid*. 1. 2. E. P. *eveniat, ac neque*.
 1. 10. P. *tuta*. 1. 15. M. F. P. *visum*. 1. 32. *a primo servata*.

1 Actuar. M. Med. 11. 3. 2 Aphor. 11. 35. 3 De
 Judicat. 1, 3. 4, Aph. 14. 55. 5 Aphor. 11, 32.

ea febris, quae eodem die finita est: ac ne ea quidem, quae, quamvis longiore tempore tenuit, tamen ante alteram accessionem ex toto quievit, sic, ut corpus integrum, quod *αἰμαεσις* Graeci vocant, fieret. Si quis autem incidit vomitus, mixtus esse ex bile & pituita debet: & in urina subsidere album, laeve, aequale; sic ut etiam, si quae quasi nubesculae innatarint, in imum deferantur. Ac venter ei, qui a periculo tutus est, reddit mollia, figurata, atque eodem fere tempore, quo secunda valetudine assuevit, modoque convenientia his, quae assumuntur. Pejor citata alvus est, sed ne haec quidem terrere protinus debet, si matutinis temporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa est, neque foeditate odoris similem alvum sani hominis excedit. Ac lumbricos quoque aliquos sine fine morbi descendisse nihil nocet. Si inflatio sine inflammatione in superioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum signum est sonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus; magisque etiam, si sine difficultate, cum stercore excessit.

C A P. IV.

Mala signa aegrotantium.

CONTRA gravis morbi periculum est, ubi supinus aeger jacet, porrectis manibus, & cruribus: ubi residere vult in ipso acuti morbi impetu, praecipueque pulmonibus laborantibus: ubi nocturna vigilia premitur, etiamsi interdiu somnus

L. 3. M. F. P. evanuit, tamen. L. 6. M. F. P. esse & bile. L. 9. M. F. in unum. L. 10. F. P. reddit modo mollis. L. 11. M. F. P. omittunt atque. L. ead. F. P. omittunt modoque. L. 11. M. F. P. nocet. inflammatio in sup. L. 23. F. P. sonus. L. 24. M. F. P. evolutus.

1 De Judicat. 1. 8. 2 De Judicat. 1. 6. 3 De Judicat. 1. 7. Praenot. x. 1. Aph. iv. 74.

nus accedit, ex quo tamen peior est, qui inter quartam horam & noctem, quam qui a matutino tempore ad quartam. Pessimum tamen est, si somnus neque noctu, neque
 5 interdiu accedit: id enim fere sine continuo delirio esse non potest. Neque vero
 signum bonum est, somno ultra debitum urgeri: peiusque, quo magis sopor interdiu, noctuque continuat. Mali etiam morbi testimonium est, vehementer & crebro spirare, a sexto die coepisse inhorrescere:
 10 pus expuere: vix excreare, dolorem habere continuum: difficulter ferre morbum: jactare brachia & crura: sine voluntate
 15 chrymare: † habere humorem, glutinosum dentibus inhaerentem; cutem circa umbilicum & pubem macram: praecordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta; magisque, si haec dextra parte quam sinistra
 20 sunt: periculosissimum tamen est, si venae quoque ibi vehementer agitantur. Mali etiam morbi signum est, nimis celeriter emacrescere: caput & pedes manusque frigiditas habere, ventre & lateribus calentibus; aut frigiditas extremas partes acuto morbo urgente; aut post sudorem inhorrescere: aut post vomitum singultum esse, vel rubere oculos: aut post cupiditatem cibi, postve longas febres hunc fastidire;
 30 aut multum sudare, maximeque frigido sudore; aut habere sudores non per totum corpus aequales, quique febrem non finiant. Malae etiam febres, quae quotidie tempore eodem revertantur; quaeve semper pares acced-

64, 16.
 54, 33.
 49, 20.
 56, 3.
 54, 31.
 54, 14.
 49, 21.
 48, 9.
 55, 22.
 285, 27.
 53, 17.
 56, 11.
 301, 24.

1. 2. P. noctem est, quomodo l. 3. M. F. P. omitt. a. l. 6. M. F. P. dolore esse non potest. Acque vero signum malum est, etiam somno. l. 8. M. F. P. quo se magis. l. 23. M. F. P. calidas habere, ventre & lateribus frigentibus. l. 32. M. F. P. finiant, & eas febres.

1 Aph. vii. 18. 2 Aph. ii. 3. 3 Aph. iv. 29. 4 Aph. iv. 52. viii. 2. 5 Aph. iv. 53. 6 Aph. ii. 35. 7 Aph. ii. 28. 8 Aph. viii. 11. 9 Aph. vii. 1. 26. 10 Aph. vii. 4. 11 Aph. vii. 3. 12 Aph. vii. 6.

accessiones habeant, neque ¹ tertio quoque die
 leventur; quaeve sic continent, ut per-
 accessiones increſcant, per deſceſſiones tan-
 tum molliantur, nec unquam integrum
 corpus dimittant. Peſſimum eſt, ſi ne leva- 5
 175, 13. tur quidem febris, ſed aeque concitata con-
 55, 20. tinuat. Periculoſum eſt etiam, poſt arqua-
 tum ² morbum febrem oriri; utique ſi praec-
 cordia dextra parte dura manſerunt, aut
 dolentibus iis laeva. Nulla acuta febris le- 10
 viter terrere nos debet. Neque unquam
 in acuta ³ febre, aut a ſomno non eſt terribi-
 lis nervorum diſtentio. Timere etiam ex
 ſomno ⁴, mali morbi eſt. Itemque in prima
 febre protinus mentem eſſe turbatam, 15
 membrumve aliquod eſſe reſolutum. Ex
 quo caſu quamvis vita redditur, tamen id
 fere membrum debilitatur. Vomitus etiam
 56, 13. periculoſus eſt ſincerae pituitae vel bilis;
 296, 10. pejorque, ſi viridis, aut ⁵ niger eſt. At mala 20
 56, 17. urina eſt, in qua ſubſidunt ſubruba aut
 livida: deterior, in qua quaſi fila quaedam
 tenuia atque alba: peſſima ex his, ſi tan-
 quam ex furfuribus factas nubeculas re-
 praefentat. Diluta quoque, atque alba, vi- 25
 tioſa eſt, ⁶ ſed in phreneticis maxime. Alvus
 autem mala eſt, ex toto ſuppreſſa. Pericu-
 loſa etiam, quae inter febres fluens con-
 quietſcere hominem in cubili non patitur;
 utique, ſi quod deſcendit, eſt perliquidum, 30
 aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans.
 Praeter haec periculum oſtendit id, quod
 excernitur, ſi eſt exiguum, glutinoſum,
 56, 32. laeve, album, idemque ſubpallidum: vel ſi
 eſt

1. 3. F. P. diſceſſiones. 1. 6. M. P. continent. 1. 9. M.
 F. P. ac dolentibus. 1. 26. M. F. P. phreneticis.

1 Aph. 1v. 43. 2 Aph. 1v. 62. 3 Aph. 1v. 66. 4
 Aph. 1v. 67. 5 Aph. 1v. 22. 6 Aph. 1v. 72.

est aut lividum, aut biliosum, aut cruentum, aut peioris odoris, quam ex consuetudine. Malum est etiam, quod post febres longas, sincerum est. 56, 33.

5 C A P. V.

De signis longae valetudinis.

POST haec indicia, notum est longum morbum fieri: sic enim necesse est, nisi occidit. Neque ulla alia spes in magnis est, quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum praestet. Protinus tamen signa quaedam sunt, ex quibus colligere possumus, morbum, etsi non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Ubi frigidus² sudor inter febres non acutas circa caput tantum, & cervices oritur; aut ubi, febre non quiescente, corpus † insudat; aut ubi corpus modo³ frigidum, modo calidum est, & color alius ex alio fit; aut ubi, quod inter febres⁴ aliqua parte abfcessit, ad sanitatem non pervenit; aut ubi aeger pro spacio parum emacrescit. Item, si urina modo liquida & pura est, modo habet quaedam subsidentia; si laevia atque alba rubrave sunt, quae in ea subsident; aut si quasdam quasi miculas repraesentat; aut si bullulas excitat. 56, 11. 48, 9. 60, 31.

C A P. VI.

De indiciis mortis.

30 SED inter haec quidem, proposito metu, spes tamen superest. Ad ultima vero jam

1. 9. M. F. P. Neque vitae alio in malis magnis. l. 23. M. P. at ubi. l. 25. M. F. P. Item urina. l. 27. M. F. P. maculas.

1 Aph. vii, 6. 2 Aph. iv, 37. Coac. Praen. iv, 8, 39, 40. De Jud. vi, 9. viii, 2, 3, 4, 5. † Aph. iv, 56. 3 Aph. vii, 60. 4 Aph. ii, 51. 5 De Jud. vi, 1, 2. Aph. vii, 31.

jam ventum esse testantur, ¹ nares acutae, collapſa tempora, ² oculi concavi, frigidae languidaeque aures & imis partibus leniter verſae, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus; multo-⁵ que magis, ſi ita haec ſunt, ut neque ³ vigilia praeeſſerit, neque ventris reſolutio, neque inedia. Ex quibus cauſis interdum haec ſpecies oritur, ſed uno die finitur. Itaque diutius durans, mortis index eſt. Si ¹⁰ vero in morbo vetere ⁴ jam triduo talis eſt, in propinquo mors eſt: magisque, ſi praeter haec oculi quoque lumen ⁵ refugiunt, & ^{51, 15.} illachrymant; quaeque in iis alba eſſe debent, ⁶ rubefcunt; atque in iisdem ⁷ venulae ¹⁵ pallent; pituitaque in iis innatans, noviffime angulis ⁸ inhaereſcit; alterque ex his minor eſt; iique aut vehementer ſubfederunt, aut facti tumidiores ſunt; perque ſomnum ⁹ palpebrae non committuntur, ſed inter has ex albo oculorum aliquid apparet; neque id fluens alvus expreſſit: eademque palpebrae pallent, & idem ¹⁰ pallor labra & nares decolorat: eademque labra, & nares, ^{51, 28} oculique, & palpebrae, & ſupercilia, aliqua-²⁵ ve ex his pervertuntur; iſque propter imbecillitatem jam [†] non audit, aut non videt. ^{50, 30.} Eadem mors denunciatur, ubi aeger ſupinus ¹¹ cubat, eique genua ¹² contracta ſunt: ubi deorſum ad pedes ſubinde delabi-³⁰ tur: ubi brachia & ¹³ crura nudat, & inaequaliter diſpergit, neque iis calor ſubeſt: ubi hiat ¹⁴: ubi aſſidue dormit: ubi iſ, qui mentis ſuae non eſt, neque id facere ſanus ſolet,

1. 28. M. F. P. ubi aegri ſupini cubant, hiſque genua.
1. 30. F. ubi iſ deorſum. 1. 31. M. P. inaequaliter.

1 Praen. 11, 6. Coac. Praen. 1, 104. 2 Praen. 11, 7. 3 Praen. 11, 13. 4 Praen. 11, 17. Pr. VII, 51. 5 Pr. 11, 19, 20. 6 Pr. 11, 23. 7 Id. 11, 24. 8 Id. 11, 24. 9 Aphor. VI, 52. Praen. 111, 1, 2. 10 Aph. IV, 49. 11 Praen. 111, 8. 12 Id. 111, 1. 13 Id. 111, 10. 14 Id. 111, 3.

let, dentibus 1 fridet: ubi ulcus, 2 quod aut ante, aut in ipso morbo natum est, aridum, & aut pallidum, aut lividum factum est. Illa quoque mortis indicia sunt, 3 ungues, 5 digitique pallidi; frigidus 4 spiritus: aut si manibus quis in febre, & acuto morbo, vel infania, pulmonifve dolore, vel capitis, in veste 5 floccos legit, fimbriaifve diducit, vel in adjuncto pariete, si qua minuta eminent, carpit. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, si 6 ad viscera transierunt, subitoque desierunt, mortem subesse testantur; magisque, si alia quoque signa accesserunt. Neque is servari potest, 15 qui sine ullo tumore febricitans, subito strangulatur, aut devorare salivam suam non potest: cuive in eodem febris corporifque habitu cervix 7 invertitur, sic ut devorare aequae nihil possit: aut cui simul & continua febris & ultima corporis infirmitas 20 est: aut cui, febre non quiescente, exterior pars 8 friget, interior sic calet, ut etiam sitim faciat: aut qui, febre aequae non quiescente, simul & 9 delirio & spirandi difficultate vexatur: aut qui epoto 10 veratro, exceptus distentione nervorum est: aut qui ebrius obmutuit. Is enim fere 11 nervorum distentione consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solvi debet, loqui coepit. Mulier quoque gravis 30 da 12 acuto morbo facile consumitur; & is, cui somnus dolorem 13 auget: & cui protinus, in recenti morbo, bilis atra 14 vel infra vel supra se ostendit: cuive alterutro modo se prom-

L. 15. F. P. timore. L. 18. M. F. P. convertitur. L. 21. P. febre aequae non. L. 27. M. F. P. Is enim febre adjecta nervorum.

1 Id. iv. 4. 2 Id. iv. 7, 8. 3 Aph. viii. 12. 4 Id. iv. 9. 5 Id. iv. 14. 6 Aph. iv. 35. 7 Aph. iv. 48. 8 Aph. iv. 50. 9 Aph. iv. 16. v. 1. Coac. iv. 24. 10 Aph. v. 5. 11 Aph. v. 30. 12 Aph. 11. 1. 13 Aph. iv. 22.

promittit, cum jam longo morbo corpus
 51, 12. ejus esset extenuatum & confectum. Sputum
 70, 34. etiam biliosum, & purulentum, sive
 71, 2. separatim ista, sive mixta proveniunt, in-
 teritus periculum ostendunt. Ac, si circa
 septimum diem tale esse coepit, proximum
 est, ut is circa quartumdecimum diem de-
 cedat, nisi alia signa mitiora pejorave ac-
 cesserint: quae quo leviora graviorave
 subsecuta sunt, eo vel seriore mortem, 10
 vel maturiorem denunciant. Sudor quo-
 que frigidus in acuta febre pestiferus est:
 301, 24. atque in omni morbo vomitus, qui varius,
 52, 18. & multorum colorum est: praecipueque, si
 malus in hoc odor est. Ac sanguinem quo-
 que in febre vomuisse pestiferum est. Urina
 52, 21. vero fulva & tenuis in magna cruditate esse
 consuevit; & saepe, antequam spacio matu-
 rescat, hominem rapit. Itaque si talis diutius
 permanet, periculum mortis ostendit. Pef-
 20 sima tamen est, praecipueque mortifera,
 nigra, crassa, mali odoris. Atque in viris
 quidem & mulieribus talis deterrima est.
 In pueris vero, quae tenuis & diluta est. Al-
 25 vus quoque varia, pestifera est; & quae
 strigmentum, sanguinem, bilem, 7 viride
 aliquid, modo diversis temporibus, modo
 simul, & in mistura quadam, discreta ta-
 men repraesentat. Sed haec quidem potest
 paulo diutius trahere. In praecipiti vero 30
 jam esse denunciat, quae liquida, eadem-
 que vel nigra, vel pallida, vel pinguis est;
 utique, si magna foeditas odoris accessit.
 52, 34. Illud interrogari me posse ab aliquo scio:
 53, 2. si cer-

1. 2. M. F. P. & affectum, l. 8. M. F. P. signa meliora.
 l. 17. M. F. P. vero rubra. l. 25. M. F. P. est; quae.
 l. 26. F. P. bilem viridem.

1 Aph. IV. 23. 2 Praen. v. 4. 3 Praen. XII. II, 12,
 13, 14. 4 Aph. VII. 37. 5 De Jud. VII. 5. 6 Praen.
 XI. 14, 15. 7 Plin. XXVIII. 6. 8 Praen. x, 8, 9. 9
 Vict. Acut. XLVIII. 1. 10 Praen. x. 6.

si certa futurae mortis indicia sunt, quomodo interdum deserti a medicis convalescant, quosdamque fama prodiderit in istis funeribus revixisse? Quinetiam vir
 5 jure magni nominis † Democritus, ne finitae quidem vitae satis certas † notas esse, proposuit, quibus medici credidissent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua signa
 10 futurae mortis essent. Adversus quod ne illud quidem dicam, quod in vicino saepe quaedam notae positae, non bonos, sed imperitos medicos decipiunt (quod Asclepiades sciens, † funeri obvius inclamavit, eum vivere, qui efferebatur:)¹ nec protinus² cri-
 15 men artis esse, si quod professoris sit. Illa tamen moderatius subjiciam. Conjecturalem³ artem esse medicinam, rationemque conjecturae talem esse, ut cum saepius aliquando † responderit, interdum tamen fallat.
 20 Non itaque, si quid vix † millesimo in corpore aliquem decipit, id fidem non habet, cum per innumerabiles homines respondeat. Idque non in his tantum, quae pestifera sunt, dico: sed in his quoque, quae salutaria. Siquidem⁵ etiam spes interdum
 25 frustratur, & moritur aliquis, de quo medicus securus primo fuit. Quaeque inveniendi causa reperta sunt, nonnunquam in pejus
 30 aliquibus vertunt. Neque id evitare humana imbecillitas in tanta varietate corporum potest. Sed est tamen medicinae fides, quae multo saepius, perque multo⁶ plures aegros prodest. Neque tamen ignorare oportet, in
 7 acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis, & mortis.

CAP.

1. 9. M. F. P. adversus quos. l. 12. M. F. P. quod Asclepiades funeri obvius intellexit quendam vivere. l. 14. M. F. P. ne protinus. l. 19. M. F. P. fallat nos. Si quid itaque vix. l. 21. M. F. P. corpore aliquando decipit, id fidem notam habet. l. 29. M. F. P. aliquid convertunt.

1 Soran Ephes. cap. iv. 2 Hipp. de Arte xv. 6, 7. 3 Sext. Emp. adv. Math. l. i. c. 3. Macrob. Sat. vii. 15. 4 Cic. de N. D. ii. 4. 5 Quintil. Declam. viii. 8. 6 Galen. M. Med. lxi. 7 Aph. ii. 19.

D 5

CAP. VII.

De notis, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit.

SED cum proposuerim signa, quae in omni adversa valetudine communia esse confueverunt; ad ea quoque transibo, ut, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem. Quaedam autem sunt, quae ante febres, quaedam quae inter eas, quid aut intus sit, aut venturum sit, ostendit. Ante febres, si caput grave est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, circa caput aliquis pituitae impetus timeri potest. Si sanguis, aut calor abundat, proximum est, ut aliqua parte profluvium sanguinis fiat. Si sine causa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus ejus decidat, metus est. Si praecordia dolent, aut inflatio gravis est, aut toto die non concocta fertur urina, cruditatem esse manifestum est. Quibus diu color sine morbo regio malus est, hi vel capitis doloribus conflictantur, † vel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam & tumidam, aut capite, aut visceribus, aut alvo laborant. Si in continua febre puero venter nihil reddit, mutaturque ei color, nec somnus accedit, ploratque is assidue, metuenda nervorum distentio est. Frequens autem destillatio in corpore tenui longoque, tabem timendam esse testatur. Ubi pluribus diebus non descen-

l. 6. F. consueverunt. & at abest a M. F. P. l. 18. M. F. P. recidat. l. 20. M. F. P. inflammatio. l. 30. destillatio. l. 31. P. M. tumidam.

1 II. Praed. xxxix. 1, 2, 3. 2 II. Praed. xxxix. 7, 8. 3 Aph. vii. 18.

descendit alvus, docet, aut subitam dejectionem, aut febriculam instare. Ubi pedes tument, & longae dejectiones sunt, aut dolor in imo ventre † & coxis est, aqua inter cutem instat, sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est his, quibus, cum voluntas † descendendi est, venter nihil reddit, nisi & aegre & durum. Cum tumor in 1 pedibus est, idemque modo dextra, modo sinistra parte ventris, invicem oritur atque finitur, a jocinore id malum proficisci videtur. Eiusdem morbi nota est, ubi circa 2 umbilicum intestina torquentur (*σπρέων* Graeci nominant) coxaeque dolores manent, qui neque tempore, neque remediis solvuntur. Dolor autem articularum, prout in pedibus, manibusve, aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nervi contrahantur; aut si id membrum, ex levi causa fatigatum, aequè frigido, calidoque offenditur, *ποδάγραν* *χρονίαν*ve, vel ejus articuli, in quo id sentitur, morbum futurum esse denunciat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desit, hi vel capitis doloribus conflitentur necesse est, vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus feminis 3 menstrua non conveniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, vel quaelibet alia pars morbo infestetur. Eademque his pericula sunt, quibus articularum vitia, ut dolores, tumoresque, sine podagra similibusque morbis, oriuntur,

l. 3. F. P. *turgent*, *longae dejectiones sunt*, ubi. M. *tument*, l. d. f. ubi. l. 7. M. F. P. *quibus voluntas*. l. 9. *cum abest* a M. F. P. l. 11. M. F. P. *finitur sed a*. l. 15. M. F. P. *manent*, *aeque neque*. l. 17. P. *Calor*, l. 21. M. *ostenditur*.

1 Praen. VIII. 4. 2 Aph. IV. 11. 3 Aph. V. 57.

tur, & desinunt. Utiq̄ue, si saepe tempora
 iisdem dolent, noctuque corpora insudant,
 frons prurit, lippitudinis metus est. Si
 mulier a partu vehementes dolores habet,
 neque praeterea signa mala sunt, circa vi- 5
 gesimum diem aut sanguis per nares erum-
 pet, aut in inferioribus aliquid abscedet.
 Quicumque etiam dolorem ingentem cir-
 ca tempora & frontem habebit, ei alterutra
 ratione finiet: magisque, si juvenis erit, 10
 per sanguinis profusionem; si senior, per
 suppurationem. Febris autem, quae subito
 sine ratione, si bonis signis finita est, fe-
 re revertitur. Cui fauces sanguine & in-
 terdiu & noctu replentur, sic, ut neque 15
 capitis dolores, neque praecordiorum, ne-
 que tussis, neque vomitus, neque febricu-
 la praecesserit, hujus aut in naribus, aut in
 faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex
 inguine febricula orta est, neque causa ap- 20
 paret, ulcus in vulva est. † Urina autem
 crassa, ex qua quod desidit, album est, sig-
 nificat circa articulos, aut circa viscera
 dolorem, metumque morbi esse. Eadem
 viridis, aut viscerum dolorem, tumorem 25
 que eum aliquo periculo subesse, aut cor-
 pus certe integrum non esse, testatur. At
 si † sanguis aut pus † in urina est, vel vesica,
 vel renes exulcerati sunt. Si haec crassa
 carunculas † quasdam exiguas aut quasi ca- 30
 pillas habet, aut si † bullat, aut male † olet,
 aut interdum quasi arenam, interdum
 quasi sanguinem trahit, dolent autem coxae,
 quaeque inter has superque pubem sunt, &
 acce-

*l. 2. M. F. P. insudant, si frons. l. 5. neque alia prae-
 terea. M. neque praeter ea, l. 7. M. F. P. inferioribus par-
 tibus aliquid. l. 9. M. F. P. in alterutra ratione cum finiet.
 l. 22. P. desidet. l. 30. M. F. P. exiguas quasi. l. 31. M.
 F. P. & male olet, & interdum.*

† 1 Aph. IV. 74. Plin. XXVIII. 6. † Aph. IV. 78. 81.

2 Aph. IV. 75. 3 Aph. IV. 76. 4 Plin. XXVIII. 6.

5 Aph. IV. 81.

accedunt frequentes ructus , interdum vomitus biliosus extremaeque partes frigesunt , urinae crebra cupiditas , sed magna difficultas est , & quod inde excretum est , aquae simile , vel rufum , vel pallidum est , paulum tamen in eo levamenti est , alvus vero cum multo spiritu redditur , utique in renibus vitium est. At si paulatim destillat , vel si sanguis per hanc editur , & in eo quaedam cruenta concreta sunt , idque ipsum cum difficultate redditur , & circa pubem interiores partes dolent , in eadem vesica vitium est. Calculosi vero his indiciis cognoscuntur. † Difficiliter urina redditur ; paulatimque , interdum etiam sine voluntate , † destillat. Eadem arenosa ² est. nonnunquam aut sanguis , aut cruentum , aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti , quidam resupinati , maximeque hi , qui grandes calculos habent , quidam etiam inclinati reddunt , colemque extendendo , dolorem levant. Gravitatis quoque cujusdam in ea parte sensus est ; atque ea cursu , omnique motu augetur. Quidam etiam , cum torquentur , pedes inter se , subinde mutatis vicibus , implicant. Feminae vero oras naturalium suorum manibus admotis scabere crebro coguntur. Nonnunquam , si digitum admoverint , ubi vesicae cervicem is urget , calculum sentiunt. At , qui spumantem sanguinem excreant , his in pulmone vitium est. Mulieri gravidae ³ sine modo fusa alvus elidere partum potest. Eidem si lac

480, 13.

73. 34.

l. 8. M. F. P. Aut si. l. 12. M. F. P. inferiores. l. 25. M. F. P. augetur. l. 30. P. adnoverunt. l. 34. Treverius. Solet.

1 Aph. v. 80. 2 Aph. iv. 79. 3 Aph. v. 34.

lac ⁊ ex mammis profluit, imbecillum est, quod intus gerit. Durae mammae, sanum illud esse, testantur. Frequens ⁊ singultus & praeter consuetudinem continuus, jecur inflammatum esse, significat. Si ⁊ tumores 5 super ulcera subito esse desierunt, idque a tergo incidit, vel distentio nervorum, vel rigor timeri potest: at, si a priore parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel infania, expectanda est. Interdum etiam hujusmo- 10 di casum, quae tutissima inter haec est, profusio alvi sequitur. Si ora ⁊ venarum, sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aqua inter cutem, aut tabes sequitur. Eadem tabes subit, si in lateris dolo- 15 re orta suppuratio intra 5 quadraginta dies purgari non potuit. At, si longa ⁊ tristitia cum longo timore & vigilia est, atrae bilis morbus subest. Quibus saepe ex naribus fluit sanguis, his aut ⁊ lienis tumet aut capitis dolores sunt: quos sequitur, ut quaedam ante oculos tanquam imagines obversentur. At, quibus ⁊ magni lienes sunt, his 7 gingivae malae sunt, & oris olet, aut sanguis aliqua parte prorumpit. Quorum si nihil evenit, 25 necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigrae cicatrices fiant. Quibus causa doloris, neque sensus ⁊ ejus est, his mens laborat. Si in ventrem, sanguis confluxit, ibi in pus vertitur. Si a coxis, & ab inferioribus partibus dolor ⁊ in pectus transit, neque ullum signum malum accessit, sup- 30 purationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua parte dolor, aut prurigo, cum

l. 28. M. F. P. mens labat. l. 34. M. F. P. aliqua ex parte.

1 Aph. v. 52. 2 Aph. vii. 17. 3 Aph. v. 65. 4 Aph. vi. 12. 5 Aph. v. 15. 6 Aph. vi. 23. 7 De Int. Aff. xxxiv. 9, 10. Aegin. de Re Med. L. 111. c. 49. 8 Aph. ii. 6. 9 Aph. vi. 20.

cum rubore & calore est, ibi aliquid suppurat. Urina quoque, quae in homine parum sano liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationem esse denunciat.

- 5 Haec vero, cum sine febre quoque vel latentium, vel futurarum rerum notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit; atque etiam aliorum morborum tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est, ubi expeditior alicujus, quam sani fuit, sermo est, subitaque loquacitas orta est, & haec ipsa solito audacior: aut ubi raro quis & vehementer spirat, venasque concitatas habet, praecordiis duris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus; & in capitis dolore offusae oculis tenebrae: vel, nullo dolore substante, somnus ereptus, continuataque nocte & die vigilia; vel prostratum contra consuetudinem corpus in ventrem, sic, ut ipsius alvi dolor id non coegerit; item, robusto adhuc corpore, insolitus dentium stridor, insaniae signa sunt. Si quid etiam abscessit, & antequam sputum prodiret, manente adhuc in corpore solita febre, subsedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris quoque dolor acutus, cum febre continua vehementique, saepe mentem turbat: & ex eo casu juniores interdum intra septimum diem moriuntur; seniores tardius: quoniam neque aequae magnas febres experiuntur, neque aequae insaniunt: ita sustinent, dum is affectus in pus vertatur. Suffusae quoque sanguine mulie-

55, 1.

l. 1. M. F. P. aut calore. l. 21. M. P. coeperit. l. 24. & abest a P. & M. F. P. antequam suppuraret. l. 25. F. P. adhuc corpore insolita. l. 23. M. F. P. affectus intus versatur.

1 Coac. Praen. III. 331, 332, 333. 2 Coac. Praen. VI. 104. 3 Coac. Praen. II. 58. 4 Aph. v. 40.

mulieris mammae, furorem venturum esse, testantur. Quibus autem longae ¹ febres sunt, his aut abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre illiditur spiritus, instat his nervorum distentio. Si angina subito ² finita est, in pulmonem id malum transit; idque saepe intra septimum diem occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Denique, post alvi longam resolutionem ³ tormina: post haec, intestinorum laevitas oritur. Post nimias destillationes, tabes ⁴. Post lateris ⁵ dolorem, vitia pulmonum: post haec, ⁶ insania. Post magnos ⁷ furores corporis, nervorum rigor, aut distentio. Ubi caput ⁸ vulneratum est, delirium: ubi vigilia ⁹ torfit, nervorum distentio: ubi vehementer venae ¹⁰ supra ulcera moventur, sanguinis profuvium erit.

226, 14.

51, 6.
58, 30.

Suppuratio vero pluribus modis excitatur. Nam si longae febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in aliquam partem id malum incumbit, sed in junioribus tantum: nam in senioribus ex ejusmodi morbo quartana fere nascitur. Eadem suppurationi fit, si praecordia dura & dolentia ante ¹¹ diem vigesimum hominem non sustulerunt, neque sanguis ex naribus fluxit, maximeque in adolescentibus: utique, si inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt: sed tum in inferioribus partibus aliquid abscedit. At si praecordia tumorem ¹² mollem habent, neque habere intra sexaginta dies desinunt, haec-

l. 3. P. aliquis. l. 10. M. F. P. Deinde l. 18. M. F. P. super. l. 20. M. F. P. pluribus morbis. l. 23. M. F. P. incumbit, in junioribus tamen. l. 26. & abest a M. F. P. l. 31. M. F. P. sed cum inferioribus.

¹ Aph. IV. 44. ² Aph. V. 10. Act. Meth. Med. I. 17. ³ Aph. VII. 23, 75. ⁴ De l. in Hom. XXVII. 1. ⁵ Aph. VII. 11. ⁶ Aph. VII. 12. ⁷ Aph. VII. 13. ⁸ Aph. VII. 14. ⁹ Aph. VII. 18. ¹⁰ Aph. VII. 21. ¹¹ Coac. Praen. 11, 228, 13 Coac. 11, 232.

haeretque per omne id tempus febris, tum
 in superioribus partibus fit abscessus: ac,
 si inter ipsa initia sanguis e naribus non
 fuit, circa aures erumpit. Cumque omnis
 5 longus tumor ad suppurationem fere spec-
 tet, magis eo tendit is, qui in praecor-
 diis, quam is, qui in ventre est: & is, qui
 supra umbilicum, quam is, qui infra est. Si
 lassitudinis etiam sensus in febre est, vel
 10 in maxillis, vel in articulis aliquid absce-
 dit. Interdum quoque urina tenuis & cru-
 da sic diu fertur, ut alia salutaria signa sint,
 exque eo casu plerumque infra transver-
 sum septum (quod *ἄλσθρον* Graeci vo-
 15 cant) fit abscessus. Dolor pulmonis, si ne-
 que per sputa, neque per cucurbitulas, ne-
 que per sanguinis detractionem, neque per
 victus rationem finitus est, vomicas ali-
 quas interdum excitat, aut circa vigesimum
 20 diem, aut circa tricesimum, aut circa quadra-
 gesimum, nonnunquam etiam circa sexage-
 simum. Numerabimus autem ab eo die, quo
 primum febricitavit aliquis, aut inhorruit,
 aut gravitatem ejus partis sensit. Sed hae
 25 vomicae modo a pulmone, modo a costa-
 rum parte nascuntur. Quod suppurat, ea
 parte, quam afficit, dolorem inflammatio-
 nemque concitat, ipsumque calidius est:
 & si in partem sanam aliquis decubuit,
 30 onerare eam ex pondere aliquo videtur.
 Omnis etiam suppuratio, quae nondum
 oculis patet, sic deprehendi potest: si febris
 non dimittit, eaque interdum levior est, noc-
 tu increfcit; ¹ multus sudor oritur; cupidita-

tas

l. 1. M. F. P. febris, sed tum. l. 3. M. F. P. si inter ipsa
 ulcera non fuit, circa. l. 7. M. F. is, qui infra est. l. ead.
 P. omitt. & M. F. ignorant, & is qui supra umb. quam
 is qui infra est. l. 13. M. F. P. ex quo. l. 15. M. F. P. Do-
 lor autem pulmonis. l. 20. M. F. P. omitt. tricesimum aut
 circa. l. 25. M. F. P. modo a contraria parte. l. 26. M.
 F. P. suppurat ab ea. l. 28. M. F. P. ipsum calidius est.

1 Aph. 17. 31. 2 De loc. in Hom. xxviii. 12.

E

tas tuffiendi est, & pene nihil in tuffi ex-
 creatur; oculi cavi funt; malae rubent; ve-
 nae sub lingua inalbefcunt; in manibus
 funt adunci unguet; digiti, maximeque
 fummi, calent; in pedibus ¹ tumores funt, ⁵
 fpiritus difficilium trahitur; cibi faftidium
 eft; puftulae toto corpore oriuntur. Quod
 fi protinus initio dolor & tuffis fuit, & fpi-
 ritus difficultas, vomica vel ante vel circa
 vigefimum diem erumpet. Si ferius ifta ¹⁰
 coeperint, neceffe eft quidem increfcant,
 fed quo minus cito adfuerint, eo tardius
 folventur. Solent etiam in gravi morbo
^{55, 6.} pedes cum digitis unguibusque nigrefcere.
 quod fi non eft mors confecuta, & reli- ¹⁵
 quum corpus convaluit, pedes tamen de-
 cidunt.

CAP. VIII.

*Quae notae in quoque morbi genere vel fpeciem
 vel pericula oftendant.* ²⁰

SEQUITUR, ut in quoque morbi ge-
 nere proprias notas explicem, quae vel
 fpeciem, vel periculum oftendant. Ex ve-
 fica dolenti, fi purulenta ² urina proceffit,
 inque eo laeve & album fubfedit, metum ²⁵
 detrahit. In pulmonis morbo, fi fputo ³ ipfo
 levatur dolor, quamvis id purulentum eft,
 tamen, fi aeger facile fpirat, facile excreat,
 morbum iftum non difficulter fert, poteft
 ei fecunda valetudo contingere. Neque ³⁰
 inter initia terreri convenit, fi protinus
 fputum miftum eft rufo quodam fanguine,
 dummodo ftatim fedetur. Laterum ⁴ do-
 lores,

*l. 5. M. F. P. fummi pallent. l. 12. M. F. P. cito affe-
 cerint. l. 16. M. F. P. invaluit. l. 24. M. F. P. dolente l.
 25. M. F. P. inque ea. l. 26. M. F. P. ipfo. l. 28. M. F. P.
 tamen aeger. l. 32. M. F. P. quodam & fanguine. l. 33. fla-
 tim caditur.*

¹ De loc. in Hom. xxviii. 8. ² Praen. xix. 11.
³ Praen. xiii. 16. Praed. ii. xii. 2. ⁴ Aph. v. 15.

lores, suppuratione facta, deinde intra
 quadragesimum diem purgata, finiuntur. Si in jecinore vomica est, & ex ea
 fertur pus purum ¹ & album, salus ei faci-
 5 cilis. Id enim malum in tunica est. Ex sup-
 purationibus vero hae tolerabiles sunt,
 quae in ² exteriorem partem feruntur, &
 acuuntur. At ex his, quae intus ³ procedunt,
 hae leviores, quae conclusae cutem non af-
 10 ficiunt, eamque & sine dolore & ejusdem
 coloris, cujus reliquae partes sunt, sinqunt
 esse. Pus ⁴ quoque, quacumque parte erum-
 pit, si est laeve, album & unius modi, sine
 ullo metu est; &, quo effuso, febris pro-
 15 tinus conquievit, desieruntque urgere cibi
 fastidium & potionis desiderium. Si quan-
 do etiam suppuratio descendit in crura,
 sputumque ejusdem factum pro rufo pu-
 rulentum est, periculi minus est. At in ta-
 20 be ejus, qui salvus futurus est, sputum
 esse debet album, ⁵ aequale, totum, ejusdem-
 que coloris, sine pituita: eique etiam si-
 mile esse oportet, si quid in nares a capi-
 te destillat. Longe optimum est, ⁶ febrem
 25 omnino non esse: secundum est, tantillam
 esse, ut neque tantulum cibum impediatur,
 neque crebram sitim faciat. Alvus ⁷ in hac
 valetudine ea tuta est, quae quotidie coac-
 ta, eaque convenientia his, quae assumun-
 30 tur, reddit. Corpus id, quod minime tenue,
 maximeque lati ⁸ pectoris atque setosi est,
 cujusque cartilago exigua, & carnosa est.
 Super tabem si mulieri quoque suppressa
 menstrua fuerunt, & circa pectus atque
 scapu-

62, 15.

71, 13.

410, 34.

*l. 8. M. F. P. Et ex his. l. 9. M. F. P. contra se ausem.
 l. 10. M. F. P. dolore esse & l. 13. M. F. P. unius coloris,
 sine l. 25. M. F. P. tantulum. l. 26. M. F. P. omitt. tan-
 tulum. l. 31. P. foetosi.*

1 Aph. VII. 45. 2 Praen. VII. 3. 3 Praen. VII. 5.
 4 Praen. VII. 6. 5 Praedist. II. XII. 2. 6 Praed. II.
 XII. 4. 7 Praed. II. XII. 5. 8 Praed. II. XII. 7.

E 2

scapulas dolor mansit, subitoque ¹ sanguis erupit, levare morbus solet: nam & tussis minuitur, & fitis atque febriculae desinunt. Sed iisdem ² fere, nisi redit sanguis, vomica erumpit: quae quo cruentior, eo melior est. ⁵ Aqua autem inter cutem minime terribilis est, quae nullo antecedente morbo coepit: deinde, quae longo morbo supervenit; utique, si firma ³ viscera sunt; si spiritus facilis; si nullus dolor; si sine calore corpus ¹⁰ est; aequaliterque in extremis partibus macrum est; si venter mollis; si nulla ⁴ tussis; nulla fitis; si lingua, ne per somnum quidem, inarescit; si cibi cupiditas est; si venter medicamentis movetur; si per se ⁵ excernit mollia & figurata; si non extenuatur; si urina, & vini ¹⁵ mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur; si corpus sine lassitudine est, & motum facile sustinet: siquidem in quo omnia haec sunt, is ex toto tutus est: in quo plura ex his sunt, is in bona spe est. Articulorum vero vitia, ut podagrae chiragraeque, si ^{73, 7.} juvenes ⁶ tentarunt, neque callium induxerunt, solvi possunt: maximeque ⁷ torminibus leniuntur, & si quocumque modo ²⁵ venter fluit. Item morbus ⁸ comitialis ante pubertatem ortus, non aegre finitur. Et, in quo ab una parte corporis venientis accessionis sensus incipit, optimum est a manibus pedibusve initium fieri: deinde, a lateribus: ³⁰ pessimum inter haec, a ⁹ capite. Atqui in his quoque ea maxime profunt, quae per dejectiones excernuntur. Ipsa autem dejectio sine ulla noxa est, quae sine febre est; ^{73, 25.} si ce-

l. 16. M. F. P. si extenuatur. l. 19. M. F. P. morbum facile.

¹ II. Praed. xiv. 3. ² II. Praed. xiv. 6, 7. ³ II. Praed. xi. 6. ⁴ II. Praed. xi. 16. ⁵ Aph. vii. 29. ⁶ II. Praed. xv. 6, 7, 8. ⁷ II. Praed. xv. 4. ⁸ II. Praed. xvi. 11. Aph. v. 7. ⁹ II. Praed. xvi. 7.

si celeriter desinit; si contrectato ventre nullus motus ejus sentitur; si extremam alvum spiritus sequitur. Ac ne tormina quidem 224. periculosa sunt, si sanguis & strigmenta descendunt, † dum febris caeteraeque accessiones hujus morbi absint: adeo ut etiam gravida mulier, non solum conservari possit, sed etiam partum reservare. Prodestque in hoc morbo, si jam aetate aliquis 226. processit. Contra, intestincrum laevitas facilius a teneris aetatibus depellitur: utique, si ferri urina, & ali cibo corpus incipit. Eadem aetas prodest & in coxae dolore, & humerorum, & in omni resolutione nervorum. Ex quibus coxa, si sine torpore est, si leviter friget, quamvis magnos dolores habet, tamen & facile & mature sanatur: resolutumque membrum, si nihilo minus alitur, fieri sanum potest. Oris resolutio etiam, alvo cita finitur. Omnisque dejectio lippienti prodest. At, varix & ortus 368, 28. vel per ora venarum subita profusio sanguinis vel tormina, insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad scapulas vel manus 76, 5. tendunt, vomitu atrae bilis solvuntur. Et quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior est. Singultus sternutamento finitur. Longas dejectiones 7 supprimit vomitus. Mulier sanguinem vomens, 8 profusis menstruis, liberatur. Quae menstruis 9 non purgatur, si sanguinem ex naribus fudit, omni periculo vacat. Quae locis laborat, aut difficulter 10 partum edit, sternutamento levatur. Cui calor & 11 tremor est, saluti delirium est.

Lieno-

1. 1. M. F. P. contracto. 1. 3. M. F. P. sequitur, acria tormina. 1. 4. M. F. P. periculosa non sunt. 1. 6. P. absint. 1. 7. M. F. P. reservari. 1. 33. M. F. P. post levatur addunt, aestiva quartana feve febris est.

1 II. Praed. xxx. 14. 2 II. Praed. xxxi. 12, 15, 16. 3 Aph. vi. 17. 4 Aph. vi. 21. 5 II. Praed. xlii. 2. 6 Aph. vi. 13. 7 Aph. vi. 15. 8 Aph. v. 32. 9 Aph. v. 33. 10 Aph. v. 35. 11 Aph. vi. 26.

E 3

Lienosis bono¹ tormina sunt. Denique, ipsa febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est. Nam & ² praecordiorum dolores, si sine inflammatione sunt, finit; & in jocinoris ³ dolore succurrit: & nervorum distentionem ⁴ rigoremque, si postea coepit, ex toto tollit; & ex difficultate urinae morbum tenuioris intestini ortum, si urinam per calorem movet, levat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt, sanguinis ⁵ profusione, vel fortuita, vel etiam petita, summoventur. Si capitis, ac frontis ⁶ dolores ex vento, vel frigore, aut aestu sunt, gravedine & sternutamentis ¹⁵ finiuntur. Febrem autem ⁷ ardentem, quam Graeci *καυρώδη* vocant, subitus horror exfolvit. Si in febre aures ⁸ obtusae sunt, si sanguis e naribus fluxit, aut venter resolutus est, illud malum desinit ex toto. Nihil ²⁰ plus adversus ⁹ surditatem, quam biliosa alvus potest. Quibus in fistula ¹⁰ urinae minuti abscessus, quos *φύματα* Graeci vocant, esse coeperunt; iis, ubi pus ea parte profluxit, sanitas redditur. Ex quibus cum ple- ²⁵ raeque per se proveniant, scire licet, inter ea, quae ars adhibet, naturam plurimum posse. Contra, si caput in febre continenti dolet, neque quicquam remittit, malum atque mortiferum est: maximeque id pe- ³⁰ riculum est pueris, a septimo anno ad quartumdecimum. In pulmonis morbo, si sputum primis diebus non fuit, deinde a septimo die coepit, & ultra septimum mansit, pericu-

56, 3.

l. 1. P. bona. l. 12. M. P. profusionem. l. 22. M. F. P. urinae uti minuti. l. 23. P. φύματα. l. 27. M. F. P. ea quoque, quae. l. 28. M. F. P. in ignorant. l. 29. M. F. P. quicquam reddit.

1 Aph. vi. 48. 2 Aph. vi. 40. 3 Aph. vii. 52. 4 Aph. iv. 57. 5 Aph. vi. 10. II. Praed. xxxvi. 5. 6 II. Praed. xxxvi. 8. 7 Aph. iv. 58. 8 Aph. iv. 60. 9 Aph. xv. 28. 10 Aph. iv. 82.

periculosum est: quantoque magis mixtos, 56, 4.
 neque inter se diductos colores habet, tan-
 to deterius. Et tamen nihil pejus est, quam
 sincerum id edi, sive rufum est, sive cruen-
 5 rum, sive ¹ album, sive glutinosum, sive pal-
 lidum, sive spumans: nigrum ² tamen pes-
 simum est. In eodem morbo periculosa
 sunt, tussis, destillatio; etiam, quod alias
 salutare habetur, ³ sternutamentum. Pericu-
 10 losissimumque est, si haec secuta subita ⁴ de-
 jectio est. Fere vero, quae in pulmonis, ead-
 em in lateris doloribus, & mitiora signa,
 & asperiora esse consuerunt. Ex jecinore
 si pus ⁵ cruentum exit, mortiferum est. At
 15 ex suppurationibus hae ⁶ pessimae sunt, quae
 intus tendunt, sic ut exteriorem quoque
 cutem decolorent: ex his deinde, quae in
 exteriorem partem prorumpit; tum quae ma-
 ximae, quaeque planissimae sunt. Quod si, ne
 20 rupta quidem vomica, vel pure extrinse-
 cus emissio, febris quievit, aut quamvis
 quieverit, tamen repetit; item; si sitis est,
 si cibi fastidium, si venter liquidus, si pus
 25 est lividum & pallidum, si nihil aeger ex-
 creat, nisi pituitam spumantem, periculum
 certum est. Atque ex his quidem suppara-
 tionibus, quas pulmonum morbi concita-
 runt, fere senes moriuntur: ex caeteris ju-
 30 niores. At in tabe sputum mixtum puru-
 lentum, febris assidua, quae & cibi tempora
 eripit, & siti affligit, in corpore tenui pe-
 riculum subesse testatur. Si quis etiam in
 eo morbo diutius traxit, ubi capilli ⁷ fluunt;
 ubi urina quaedam ⁸ araneis similia superfi-
 dentia

*l. 13. P. consueverunt. l. 18. tum abest a M. F. P. l.
 34. M. F. P. subsidentia.*

¹ Praen. XIII. 6. ² Praen. XIII. 8. ³ Aph. VI. 16.
 Coac. Praen. III. 174. Praen. XIII. 10. ⁴ Aph. V. 12.
⁵ Aph. VII. 45. ⁶ Praen. VII. ⁷ Aph. V. 11. ⁸ Praen.
 XII. 1. Coac. Praen. V. 49.

E 4

168, 5. dentia ostendit; atque in sputis odor¹ foedus est; maximeque, ubi post haec orta
 71, 10. dejectio est, protinus moritur: utique, si tempus² autumnus est: quo fere, qui caetera parte anni traxerunt, resolvuntur. Item, 5
 pus expuisset in hoc morbo, deinde ex toto spuere³ desiisse, mortiferum est. Solet etiam in adolescentibus is morbus, ex vomica, fistulae oriri: qui non facile sanescunt, nisi si multa signa bonae valetudinis subsecuta sunt. Ex reliquis⁴ vero minime facile sanantur virgines, aut eae mulieres, quibus supervenit tabes, quod menstrua suppressa sint. Cui vero sano⁵ subitus dolor capitis ortus est, dein somnus oppressit, sic ut stertat, neque expergiscatur, intra septimum diem pereundum est: magis si, cum alvus cita non antecesserit, palpebrae dormientis non coeunt, sed album oculorum apparet. Quos tamen ita mors sequitur, si id malum non est febre discussum. At⁶ aqua inter cutem, si ex acuto morbo coepit, ad sanitatem raro perducitur: utique, si contraria his, quae supra posita sunt, subsequuntur. AEquae in ea quoque tussis⁷ spem tollit: item, si sanguis sursum⁸ deorsumve erupit, & aqua medium corpus implevit. Quibusdam etiam in hoc morbo⁹ tumores oriuntur, deinde desinunt, deinde rursus assurgunt. Hi quidem tutiores sunt, quam qui supra comprehensi sunt, si attendunt: sed fere fiducia secundae valetudinis opprimuntur. Illud jure aliquis mirabitur, quomodo quaedam simul & affligant nostra

L. 1. M. F. P. in his odor. l. 7. M. F. P. Solent etiam in adolesc. ex eo morbo vomicae fistulaeque oriri: quae. l. 12. M. F. P. hae mal. tabem, quod. l. 14. M. F. P. sunt. l. 17. M. F. P. si, cum. l. 18. M. F. P. antec. si palpebrae. l. 19. M. F. P. coeunt, si alb. l. 20. cita vel certa lego l. 31. M. F. P. attenduntur. l. 34. F. P. affligunt.

¹ Aph. v. 11. ² Aph. III. 10. ³ Aph. VII. 16, 78. ⁴ II. Praed. XIII. 5. ⁵ Aph. VI. 51. ⁶ Praen. VIII. 1. ⁷ Aph. VI. 35. VII. 47. ⁸ II. Praed. XI. 30. ⁹ II. Praed. XI. 33.

nostra corpora , & parte aliqua tueantur.
 Nam, five aqua inter cutem quem implevit,
 five in magno abscessu 1 multum puris coit,
 simul id omne effudisse, aeque mortiferum
 5 est, ac si quis sani corporis vulnere factus
 exanguis est. Articuli vero cui si dolent,
 ut super eos ex callo quaedam tubercula 68, 23.
 innata sint, nunquam liberantur: quaeque
 eorum vitia vel in 2 senectute coeperunt, vel
 10 in senectutem ab adolescentia pervene-
 runt, ut aliquando leniri possunt, sic nun-
 quam ex toto finiuntur. Morbus quoque
 comitialis post annum quintum & vige-
 15 simum ortus aegre curatur: multoque aegrius 68, 27.
 is: qui post quadragesimum annum coe-
 pit; adeo ut in ea aetate 3 aliquid in natura 68, 26.
 spei, vix quidquam in medicina sit. In eo-
 dem morbo, si simul totum 4 corpus affici-
 tur, neque ante in partibus aliquis venien-
 20 tis mali sensus est, sed homo ex improvise 172, 9.
 concidit, cujuscumque is aetatis est, vix
 fanescit: si vero aut mens laesa est, aut ner-
 vorum facta resolutio, medicinae locus non
 est. Dejectionibus 5 quoque si febris accessit; 68, 34.
 25 si inflammatio jecinoris, aut praecordiorum,
 aut ventris; si immodica fitis; si lon-
 gius tempus; si alvus varia; si cum dolore
 est, etiam mortis periculum subest: maxi-
 meque, si inter haec tormina vetera esse coe-
 30 perunt. Isque morbus maxime 6 pueros ab-
 sumit usque ad annum decimum: caeterae
 aetates facilius sustinent. Mulier 7 quoque
 gravida ejusmodi casu rapi potest: atque,
 etiamsi ipsa convaluit, partum tamen per-
 dit. 61, 34.

1. 6. M. F. P. qui si. 1. 8. M. F. P. sunt. 1. 28. F.
 est, & etiam.

1 Aph. vi. 27. 2 II. Praed. xv. 2. 3 Aph. ii. 45.
 4 II. Praed. xvi. 4. 5 II. Praed. xxx. 3, 4. 6 II. Praed.
 xxx. 10. 7 II. Praed. xxx. 14.

dit. Quin etiam tormina ¹ ab atra bile orsa mortifera sunt: aut si sub his, extenuato jam corpore, subito nigra alvus profluxit. At intestinorum ² laeuitas periculosior est, si frequens dejectio est; si venter omnibus ⁵ horis & cum sono & sine hoc profluit; si similiter noctu & interdiu; si, quod excernitur, aut crudum est, aut nigrum, &, praeter id, etiam laeve, & mali odoris; si sitis urget; si post portionem urina non redditur (quod ¹⁰ evenit, quia tunc liquor omnis non in vesicam, sed in intestina descendit;) si os exulceratur; si rubet facies, & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguitur: si venter est quasi fermentatus, pinguis at- ¹⁵ que rugosus; si & cibi cupiditas non est. Inter quae cum evidens mors sit, multo evidentior est, si jam in longinquum quoque id vitium est: maxime etiam, si in corpore senili est: Si vero in tenuiore intesti- ²⁰ no morbus est, ³ vomitus, singultus, nervorum distentio, delirium, mala sunt. At in morbo arquato ⁴ durum fieri jecur, perniciosissimum est. Quos lienes ⁵ male habent, si tormina prehenderunt, deinde conversa sunt ²⁵ vel in aquam inter cutem, vel in intestinorum laeuitatem, vix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris ex urinae ⁶ difficultate, nisi febre resolutus est, intra septimum diem occidit. Mulier ⁷ ³⁰ ex partu, si cum febre vehementibus etiam & assiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. Si dolor atque inflammatio est in his partibus, quibus viscera con-

l. 4. M. F. P. Aut. l. 6. M. r. P. somno. l. 9. M. F. P. odoris sit; si. l. 18. M. F. P. longum. l. 24. M. F. P. lienis. l. ead. M. F. P. habet l. 25. M. F. P. inversa. l. 26. M. F. P. omittunt in. l. 29. M. F. P. om. ex urinae difficultate; l. ead. M. F. P. om. febre.

¹ Aph. iv. 24. ² II. Praed. xxxi. 2, 3, 4. ³ Aph. vii. 10. ⁴ Aph. vi. 42. ⁵ Aph. vi. 43. ⁶ Aph. vi. 44. ⁷ Aph. u. 55.

continentur, frequenter spirare, signum
malum est. Si sine causa longus dolor capi-
tis est, & in cervices ac scapulas transit,
rursusque in caput revertitur, aut a capite
5 ad cervices scapulasque pervenit, pernicio-
sus est: nisi vomitum aliquam excitat, sic,
ut pus ¹ extullatur; aut nisi sanguis ex ali-
qua parte prorumpit; aut nisi in capite multa
porrigo, totove corpore pustulae ortae sunt.
10 AEquae magnum malum est, ubi torpor ² at-
que prurigo pervagantur, modo per totum
caput, modo in parte; aut sensus alicujus ibi
quasi frigoris est, eaque ad summam quoque
linguam perveniunt. Et, cum in iisdem ex
15 abscessibus auxilium sit, eo tamen difficilior
sanitas est, quo minus saepe sub his malis illi
subsequuntur. In coxae ³ vero doloribus, si
vehemens torpor est, frigescitque crus &
coxa, alvusque nisi coacta non reddit, id-
20 que, quod excernitur, muscosum est, jam-
que aetas ejus hominis quadragesimum an-
num excessit, is morbus erit longissimus,
minimumque annus; neque finiri poterit,
nisi aut vere, aut ⁴ autumno. Difficilis aequae
25 curatio est, in eadem aetate, ubi humerorum
dolor ⁵ vel ad manus pervenit, vel ad scapu-
las tendit, torporemque & dolorem creat,
neque bilis vomitu levata est. Quaecunque
vero parte corporis membrum aliquod re-
30 solutum est, si neque ⁶ movetur, & emacrescit,
in pristinum habitum non revertitur;
eoque minus, quo vetustius ⁷ id vitium
est, & quo magis in corpore senili est. Om-
niumque resolutioni nervorum ad medicinam
39, 24.
non

l. 1. P. spirare in signum. l. 3. P. omittit in. l. 6. M. F. P. excitavit. l. 7. M. F. P. extullatur. l. 8. M. F. P. prorumpit. l. 9. M. F. P. prurigo. l. 14. M. F. P. om. Ex. l. 15. M. F. P. om. tamen. l. 19. M. F. P. om. alvusque. l. 23. M. F. P. minimeque. l. 28. M. F. P. levatur.

¹ Cael. Aurelian. Acut. Morb. II. 16. ² II. Praed. xxxvii. ³ II. Praed. XLV. 2. ad 8. ⁴ ex Hippocrate. ⁵ II. Praed. XLIV. 1, 2. ⁶ II. Praed. XLII. 8. ⁷ II. Praed. XXI. 1, 2, 3.

- 178, 32. non idonea tempora sunt hiems ¹ & autumnus: aliquid sperari potest vere & aestate. † Ilque morbus mediocris ² vix ³ sanatur, vehementer sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinae pareat, qui sursum ⁴ procedit. Mulieri ⁵ gravidae si subito mammae emacuerunt, abortus periculum est. Quae neque ⁶ peperit, neque gravida est, si lac habet, a menstruis defecta est. Quartana ⁷ aetiva, brevis, autumnalis fere longa est: ¹⁰ maximeque, quae coepit hieme appropinquante. Si sanguis ⁸ profluxit, deinde secuta est dementia cum distentione nervorum, periculum mortis est. Itemque, si medicamenti ⁹ purgatum & adhuc inanem, ¹⁵ nervorum distentio oppressit: aut si in magno dolore, extremae partes frigent. Neque is ad vitam ¹⁰ redit, qui ex suspensio, spumante ore, detractus est. Alvus ¹¹ nigra, sanguini atro similis, repentina, sive cum ²⁰ febre, sive etiam sine hac est, perniciofa est.

C A P. IX.

De Morborum curationibus.

COGNITIS indicia, quae nos vel spe ²⁵ consolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex his quaedam communes sunt, quaedam propriae. Communes, quae pluribus morbis opitulantur. Propriae, quae singulis. Ante de communibus dicam. Ex quibus ³⁰ tamen quaedam non aegros solum, sed sanos quoque sustinent, quaedam in adversa tantum valetudine adhibentur.

Omne

1. 2. M. F. P. separatim post. 1. 5. M. F. P. patet. 1. 7. M. F. P. emacuerunt.

1 II. Praed. XLIII. 4. 2 Aph. II. 42. 3 Aretaeus de Morb. diurn. 1. 7. 4 II. Praed. XLVI. 9. 5 Aph. v. 37. 6 Aph. v. 39. 7 Aph. II. 25. 8 Aph. v. 3. 9 Aph. v. 4. 10 Aph. II. 43. 11 Aph. IV. 21.

Omne vero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adjicit, aut evocat, aut reprimat, aut refrigerat, aut calefacit, simulque aut durat, aut mollit.

5 Quaedam non uno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrariis adjuvant. Demitur materia, sanguinis detractio, cucurbitula, dejectione, vomitu, frictione, gestatione, omnique exercitatione corporis, abstinentia, sudore. De quibus pro-
10 tinus dicam.

C A P. X.

De Sanguinis detractioe per venas. 1

15 **S**ANGUINEM, incisa vena, mitti novum non est: sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, † novum est. Item, mitti junioribus, & feminis uterum non gerentibus, vetus est. In pueris² vero idem
20 experiri, & in senioribus, & in gravidis quoque mulieribus, vetus non est. Siquidem antiqui, primam ultimamque aetatem sustinere non posse hoc auxilii genus judicabant; persuaserantque sibi, mulierem
25 gravidam, quae ita curata esset, † abortum esse facturam. Postea vero usus ostendit, nihil ex his esse perpetuum, aliasque potius observationes adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest enim, non quae aetas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quae vires sint. Ergo,
30 si juvenis imbecillus est: aut si mulier, quae gravis non est, parum valet, male sanguis mittitur. Emoritur enim vis, si quae supererat, hoc

---

1. 8. P. frictione, vomitu. 1. 9. P. gestatione. 1. 12. M. IX. 1. 13. P. omittit per venas. 1. 26. M. P. potiones. Alius correxerat potiores. 1. 33. P. siqua. M. F. sique.

1 Actuar. M. M. III. 1. 2 Actuar. M. M. III. 8.

3 Aph. v. 31.

hoc modo erepta. At firmus puer, & robustus fenex, & gravida mulier valens, tuto sic curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest, quia fere minus roboris illis aetatibus subest. Mulierique praegnantis post curationem quoque viribus opus est, non tantum ad se, sed etiam ad partum sustinendum. Non quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum est: cum praecipua in hoc ars sit, quae non annos numeret, neque conceptionem solum videat, sed vires aestimet, & ex eo colligat, possit nec ne superesse, quod vel puerum, vel senem, vel in una muliere duo corpora simul sustineat. Interest etiam inter valens corpus, & obesum; inter tenue, & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejusmodi sustinent: celeriusque ea, qui nimium est pinguis, affigitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie aestimatur.

Neque solum haec considerata sunt, sed etiam morbi genus quod sit: utrum superans, an deficiens materia laeserit: corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia vel deest, vel integra est, istud alienum est. At si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo vehemens febris, ubi rubet corpus, plenaeque venae tument, sanguinis detractionem requirit: item viscerum morbi, nervorumque resolutio, & rigor, & disten-

l. 1. M. F. P. erepta est. l. 3. M. F. P. om. sic. l. 9. M. F. P. autem intentionem. l. 10. M. F. P. faciendum. l. 15. M. F. P. muliere quod duo. l. 16. M. F. P. enim. l. 19. P. album dat. l. 21. M. F. P. si. l. 24. M. F. P. Neque enim solum.

1 Soran. Ephes. Hag. c. 23. 2 Cicero in Oratore c. 2.
3 Pantin. ad Celsum pag. 238.

120, 8.
131, 2.

178, 21.
194, 2.

diftentio : quicquid denique fauces difficultate spiritus strangulat ; quicquid subito

196, 21.

supprimit vocem ; quisquis intolerabilis dolor est ; & quacumque de causa ruptum

5 aliquid intus atque collifum est : item malus corporis habitus ; omnesque acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere nocent.

Fieri tamen potest, ut morbus quidem 10 id defideret, corpus autem vix pati posse videatur : sed, si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque fit, qui laborat, nisi temeraria quoque via fuerit ad-
 15

quam nulla spes sine sanguinis detractio-
 fit ; faterique, quantus in hac ipsa re metus
 fit : & tum demum, si exigatur, sanguinem
 mittere. De quo dubitare in ejusmodi re
 non oportet. satius est enim anceps auxi-

178, 19.

20 lium experiri, quam nullum. Idque maxi-
 me fieri debet, ubi nervi resoluti sunt ; ubi
 subito aliquis obmutuit ; ubi angina¹ stran-

29.

196, 21.

gulatur ; ubi prioris febris accessio pene
 confecit, paremque subsequi verisimile est,
 25 neque eam videntur sustinere aegri vires
 posse.

Cum sit autem minime crudo sanguis
 mittendus, tamen ne id quidem perpetuum
 est. neque enim semper concoctionem res

30 expectat. Ergo, si ex superiore parte aliquis
 decidit, si confusus est, si ex aliquo subito
 casu sanguinem vomit, quamvis paulo an-

203, 20.

te sumpsit cibum, tamen protinus ei demen-
 da materia est, ne, si sublederit, corpus af-
 fligat.

204, 9.

---

l. 11. M. F. P. omittunt appareat. l. 17. M. F. P. exigetur. l. 18. M. F. P. dubitari, l. 25. M. F. P. eandem.

¹ Epid. vi. 26.

fligat. Idemque etiam in aliis † casibus re-
 pentinis, qui strangulabunt, dictum erit.
 At, si morbi ratio patiatur, tum demum
 nulla cruditatis suspitione remanente id fiet.
 Ideoque ei rei videtur aptissimus adversae
 valetudinis dies secundus, aut tertius. Sed
 ut aliquando etiam primo die sanguinem
 mittere necesse est, sic nunquam utile post
 diem quartum est, cum jam spatio ipso
 materia vel exhausta est, vel corpus cor- 10
 ruptum; ut detractio imbecillum id facere
 possit, non possit integrum. Quod si ve-
 hemens febris urget, in ipso impetu ejus
 sanguinem mittere, hominem jugulare est.
 expectanda ergo intermissio est: si non de- 15
 cedit, cum crescere desit: si neque re-
 missio speratur, tunc quoque, quamvis pe-
 jor, sola tamen occasio non omittenda est.

Fere etiam ista medicina, ubi necessaria
 est, in biduum dividenda est. Satius est 20
 enim, primum levare aegrum, deinde per-
 purgare, quam simul omni vi effusa fortas-
 se praecipitare. Quod si in cura quoque
 aquae, quae inter cutem est, ita respondet;
 quanto magis necesse est in sanguine re- 25
 spondeat?

Mitti vero is debet, si totius corporis
 causa fit, ex brachio: si partis alicujus, ex
 ea ipsa parte, aut certe quam proxima; quia
 non ubique mitti potest, sed in temporibus, 30
 in brachiis, juxta talos. Neque ignoro,
 quosdam dicere, quam longissime sangui-
 nem inde, ubi laedit, esse mittendum; sic
 enim averti materiae cursum; at illo modo
 in

l. 3. M. F. P. patietur. l. 4. M. P. suspitione. l. 10. M.
 P. & l. cad. M. F. P. & l. 11. M. F. P. rumpit. l. 15. M.
 F. P. remissio. l. 16. M. F. P. crescit. l. cad. M. F. P. sed.
 l. cad. M. F. P. om. si. l. 21. M. F. P. enim, in primum.

1 De Nat. Hum. XXII. 4. De Venis. XIII. 6.

in id ipsum, quod gravatur, evocari. Sed id ipsum falsum est. proximum enim locum primo exhaurit: ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur: ubi is suppressus est, quia non trahitur, ne venit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse: si quod in humero vitium est, ex altero brachio. credo, quia si quid parum cesserit, opportuniore hae partes injuriae sunt, quam quae jam male habent. Avertitur quoque interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. definit enim fluere qua nolimus, inde objectis quae prohibeant, alio dato itinere.

Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, usum habenti; tamen ignaro difficillimum est. Juncta enim est vena arteriis, his nervi. Ita, si nervum scalpellus attingit, sequetur nervorum et distentio, eaque hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neque coit, neque sanescit: interdum etiam, ut sanguis vehementer erumpat, efficit. Ipsi quoque venae, si forte praecisa est, capita comprimuntur, neque sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur, summam cutem laecerat, neque venam incidit. Nonnunquam etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multae res id difficile incito faciunt, quod perito facillimum est.

Incidenda ad medium vena est. Ex qua cum sanguis erumpit, colorem ejus habitumque

*l. 1. M. F. P. gravat. l. 3. M. F. exhaurit. l. 7. Qui-
dam vir doctus legit tactum. l. 11. M. F. P. omittit.
quam. l. 14. M. P. volumus. l. 18. P. habent. l. cad.
M. F. P. tum. l. 21. M. F. P. sequitur.*

1 Aph. vi. 22. De Morb. iii. 32. 2 Aph. vi. 18,
19. I. 3 De Morb. vii. 21.

F

183, 24.

289, 7. tumque oportet attendere. Nam si is crassus & niger est, vitiosus est; ideoque utiliter effunditur: ¹ si rubet & pellucet, integer est; eaque missio sanguinis adeo non profest, ut etiam noceat, protinusque is sup- 5 primendus est. Sed id evenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut aequae niger assidue primo die profuat. quod quamvis ita est, tamen si jam satis 10 fluxit, supprimendus est: semperque ante finis faciendus est, quam ² anima deficiat.

Deligandumque brachium superimposito expresso ex aqua frigida penicillo; & postero die adverso medio digito vena fri- 15 canda, ut recens coitus ejus resolvatur, iterumque sanguinem fundat. Sive autem primo, sive secundo die sanguis, qui crassus & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere coepit, satis materiae detractum 20 est, atque quod superest, sincerum est: ideoque protinus brachium deligandum, habendumque ita est, donec valens cicatrixcula sit; quae celerrime in vena confirmatur. 25

CAP. XI.

De Sanguinis detractioe per Cucurbitulas.

† CUCURBITULARUM ³ vero duo genera sunt: aeneum, & corneum. Aenea, altera parte patet, altera, clausa est. cornea, altera parte aequae patens, altera foramen habet exiguum. In aeneum lina- 30 men-

l. 9. M. F. P. assidue ac primo. l. 15. M. F. P. ferienda. l. 26. M. X. l. 31. M. F. omitt. parte. l. 33. M. F. P. aeneam.

¹ Casaub. in Athenae. Animadv. l. i. c. 20. pag. 60.
² Soran. Ephesius Isagog. i. cap. 22. ³ Prosp. Alpin. de Medic. Aegypt. 11. 13.

mentum ardens conjicitur, ac sic os ejus corpori aptatur, imprimiturque, donec inhaereat. Cornea, per se corpori imponitur; deinde, ubi ea parte, qua exiguum
 5 foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cavum id clausum est, aequè inhaerescit. Utraque non ex his tantum materiae generibus, sed etiam ex quolibet alio rectè fit. Ac si caetera defecerunt, caliculus quoque aut pultarius, oris compressioris, ei rei commode aptatur. Ubi inhaesit, si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit: si integra est, spiritum. Ergo ubi materia, quae intus est, laedit,
 15 illo modo: ubi inflatio, hoc imponi solet.

Ufus autem cucurbitulae praecipuus est, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua vitium est, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem satis est. Idque ipsum testimonium est, etiam scalpello sanguinem,
 20 ubi membro succurritur, ab ea potissimum parte, quae jam laesa est, esse mittendum; quod nemo cucurbitulam diversae parti imponit, nisi cum profusionem sanguinis
 25 eo avertit; sed ei ipsi, quae dolet, quaeque liberanda est.

Opus esse cucurbitula potest in morbis longis (quamvis & iis jam spacium aliquod accessit) sive corrupta materia, sive spiritu male habente. In acutis quoque quibusdam, si & levare corpus debet, & ex vena sanguinem mitti, vires non patiuntur. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum; neque unquam periculosum
 est,

233, 341

l. 9. M. P. At. l. 18. P. confirmandum. l. 27. M. F. P. Opus etiam esse. M. omittit esse. l. 28. M. F. etiam: P. jam & iis.

est, etiamsi in medio febris impetu, etiamsi in cruditate adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisa vena praeceps periculum est, aut nobili in parte corporis vitium est, etiam huc potius confugiendum est. cum eo tamen, ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita levius praesidium esse; nec posse vehementi malo, nisi aequae vehemens auxilium succurrere.

C A P. XII.

10

De Dejectione.

DEJECTIONEM autem antiqui variis medicamentis, crebraque alvi ductione in omnibus fere morbis moliebantur: dabantque aut nigrum veratrum, aut filiculam, aut squamam aeris, quam *λεπίδα χαλκῆ* Graeci vocant; aut lactucae marinae² lac, cujus gutta pani adjecta abunde purgat; aut lac vel afininum, vel bubulum, vel caprinum, eique falis paulum adjiciebant, decoquebantque id, & sublati his, quae coierant, quod quasi serum supererat, bibere cogebant.

241, 25. Sed medicamenta stomachum fere laedunt. Ideoque omnibus catharticis aloë miscenda est. Alvus si vehementius fluit, aut saepius ducitur, hominem infirmit. Ergo numquam in adversa valetudine medicamentum ejus rei causa recte datur, nisi ubi is morbus sine febre est. Ut cum veratrum nigrum, aut atra bile vexatis, aut cum³ tristitia insanientibus, aut iis, quorum nervi parte aliqua resoluti sunt, datur. At, ubi

87, 13.

177, 33.

l. 4. M. F. P. aut si. l. 5. M. F. P. corporis etiam vitium.

¹ De Arte XIII. 16. Erasmi. Adag. malo modo. Chryf. ad Genes. cap. 1. Homil. vi. ² Patin. pag. 248. ³ I. Diaet. XXXIII. 10. De Insomn. VI. 5. de victu Acut. LVI.

ubi febres sunt, satius est ejus rei causa cibos potionesque assumere, qui simul & alant, & ventrem molliant. Suntque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio convenit.

5 2. De Alvi ductione. 1

Plerumque vero alvus lotionibus ducenda est. quod, ab Asclepiade 2 quoque sic vituperatum, ut tamen servatum sit, video plerumque seculo nostro, praeteriri. Est autem
10 ea moderatio, quam is secutus videtur, aptissima, ut neque saepe † medicina tentetur, & tamen semel, vel summum bis, non omittatur, si caput grave est; si oculi caligant; si morbus majoris intestini est, quod
15 Graeci *κόλον* nominant, si in imo ventre, aut in coxa dolores sunt; si in stomachum quaedam biliosa concurrunt, vel etiam pituita eo se, humorve aliquis aquae similis confert; si spiritus difficiliter redditur; si
20 nihil per se venter excernit; utique, si juxta quoque stercus est, & intus remanet; aut si stercoreis odorem nihil dejiciens aeger ex spiritu suo sentit; aut si corruptum est, quod excernitur; aut si prima inedia febrem non
25 sustulit: aut si sanguinem mitti, cum opus sit, vires non patiuntur, tempusve ejus rei praeteriit; aut si multum ante morbum aliquis potavit; aut si is, qui saepe, vel sponte, vel casu purgatus est, subito habet alvum
30 suppressam. Servanda vero illa sunt, ne ante diem tertium ducatur, ne ulla cruditate substantive: ne in corpore infirmo, diuque in adversa valetudine exhausto: neve in eo, cui satis alvus reddit quotidie, qui
ve

---

1. 5. M. F. P. omitt. De Alvi ductione. l. 6. M. F. P. potius. l. 7. M. F. P. temperatum. l. 11. M. F. P. saepe ea medicina. l. 12. M. F. P. sumtum vel bis. l. 28. M. F. P. portavit.

1 Plutarch. de tuend. Valet. p. 232. 2 Plin. xxvi. 3 Craton. Consilia Med. ex ed. Scholzii.

ve eam liquidam habet: neve in ipso accessionis impetu; quia, quod tum infusum est, alvo continetur, regeffumque in caput, multo gravius periculum efficit. Pridie vero abstinere debet aeger, ut aptus tali curationi sit. Eodem die ante, aliquot horis, aquam calidam bibere, ut superiores ejus partes madescant: tum immittenda in album est, si levi medicina contenti fumus, pura aqua; si paulo valentiori, mulsa; si leni, aqua, in qua foenum graecum, vel ptisana, vel malva decocta sit: si reprimendi causa, ex verbenis. Acris autem est marina aqua, vel alia sale adjecto: at utraque decocta commodior est. Acrior fit, adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque. Si acrior est, eo plus extrahit, sed minus facile sustinetur. Id quod infunditur, neque frigidum esse oportet, neque calidum; ne alterutro modo laedat. Cum infusum est, quantum fieri potest, continere se in lectulo debet aeger nec primae cupiditati dejectionis protinus cedere; ubi necesse est, tum demum desidere. Fereque eo modo dempta materia, superioribus partibus levatis, morbum ipsum mollit. Cum vero, quotiens res coëgit, desidendo aliquis se exhaust, paulisper debet conquiescere; & ne vires deficient, utique eo die cibum assumere. qui plenior, an exiguus sit dandus, ex ratione ejus accessionis, quae expectabitur, aut in metu non erit, aestimari oportebit.

CAP.

---

l. 1. M. F. P. habebit. l. cad. M. F. P. ne. l. 5. M. F. abstineri. l. 6. M. P. boras. l. 8. M. F. P. injicienda alvus. l. 10. M. F. P. leni ex aqua. l. 14. M. F. P. atque utraque. l. 15. M. P. adjectio. l. 22. M. P. ne. l. 32. P. an.

1 Pro quavis herba. Sic Plin. xxvi. c. 10. *Satyrii* nomine quasvis herbas venerec excitantes nominat.

C A P. XIII.

De Vomitu. ¹

29, 21.

AT vomitus, ut in secunda quoque va-
 letudine saepe necessarius biliosis est;
 sic etiam in his morbis, quos bilis
 concitavit. Ergo omnibus, qui ante febres
 horrore & tremore vexantur: omnibus, qui
 cholera laborant: omnibus etiam cum qua-
 dam hilaritate insanientibus; & comitali
 quoque morbo oppressis necessarius est. Sed, si acutus morbus est, sicut in cholera;
 si febris est, inter rigores, asperioribus me-
 dicamentis opus non est; sicut in dejectioni-
 bus quoque supra dictum est. Satisque
 est, ea vomitus causa fumi, quae fanis quo-
 que sumenda esse proposui. At ubi longi
 valentesque morbi sine febre sunt, ut comi-
 tialis aut infania, veratro quoque albo
 utendum est. Id neque hieme, neque aestate
 recte datur: optime, vere: tolerabiliter
 autumno. Quisquis daturus erit, id agere
 ante debet, ut accepturi corpus humidius
 sit. Illud scire oportet, omne ejusmodi me-
 dicamentum, quod potui datur, non semper
 aegris prodesse, semper fanis nocere.

183, 10.

84, 31.

92, 4.

C A P. XIV.

De Frictione. ⁵

DE frictione vero & gestatione adeo
 multa Aesclepiades, tanquam inventor
 ejus, posuit in eo volumine, quod
 Communium auxiliorum inscripsit, ut,
 cum trium tantum faceret mentionem,
 hujus

*I. 1. M. XII. l. 12. M. F. P. est, ut & inter horro-
 res. l. 26. M. XIII. l. 30. M. F. P. posuit quod in. l.
 31. M. F. P. scripsit. l. cad. M. P. omitt. ut.*

1 Hippocr. T. 1. pag. 651. III. De Diaet. iv. 2 Aph.
 iv. 13. 3 Vomitu. 4 Aph. 11. 36. iv. 16. 5 Oribas.
 Med. collect. vi. 13, 16, 17, 18, &c. 6 Mercur. de
 Arte Gymn. 1. 7.

F 4

hujus & vini & gestationis, tamen maximam partem in hoc consumpserit. Oportet autem neque recentiores viros in his fraudare, quae vel reppererunt, vel recte secuti sunt; & tamen ea, quae apud antiquiores aliquos posita sunt, auctoribus suis reddere. Neque dubitari potest, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictio-
 348, 13. ne utendum esset, Aesclepiades praeceperit;
 542, 18. nihil tamen reperit, quod non a vetustissimo
 10 auctore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit: qui dixit, Frictione, si vehemens sit, durari corpus: si lenis, molliri: si multa, minui: si modica, impleri. Sequitur ergo, ut tum utendum sit, cum aut ad-
 15 stringendum corpus sit, quod fluens est: aut molliendum, quod induruit: aut digerendum in eo, cui copia nocet: aut alendum, id quod tenue & infirmum est.

Quas tamen species, si quis curiosus
 20 aestimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget, omnes ex una causa pendere, quae demit. Nam & adstringitur aliquid, eo dempto, quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat: & mollicur, eo de-
 25 tracto, quod duritiam creabat: & impletur, non ipsa frictione, sed eo cibo, qui postea usque ad cutem, digestionem quadam relaxatam, penetrat. Diversarum vero rerum in modo causa est.

Inter unctionem autem & frictionem
 30 multum interest. Ungi enim, leniterque pertractari corpus, etiam in acutis & recentibus morbis oportet; in remissione tamen,
 &

I. I. M. F. P. equi. l. 10. M. F. P. repperit. l. 18. M. F. P. quod. l. 27. P. omitt. postea. l. 33. Alius adscripserat editioni Parisinae crescentibus.

I. III. Diact. XLII. 9. 10. Oribas. Synopsis. I. 4. Plin. XXVIII. 4.

& ante cibum. Longa vero frictioni uti, neque in acutis morbis, neque incrementibus convenit; praeterquam cum phreneticis fomnus ea quaeritur. Amat autem hoc auxilium valetudo longa, & jam a primo impetu inclinata. Neque ignoro, quosdam dicere, omne auxilium necessarium esse incrementibus morbis, non cum jam per se finiuntur. Quod non ita se habet. Potest enim morbus, etiam qui per se finem habiturus est, citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium est: & ut quam primum bona valetudo contingat: & ne morbus, qui remanet, iterum; quamvis levi de causa, exasperetur. Potest enim morbus minus gravis esse, quam fuerit: neque ideo tamen solvi: sed reliquiis quibusdam inhaerere, quas admodum aliquod auxilium discutiat.

20 Sed ut, levata quoque adversa valetudine, recte frictio adhibetur: sic nunquam adhibenda est febre incremente: verum, si fieri poterit, cum ex toto corpus ea vacabit; sin minus, certe cum ea remiserit. Eadem autem modo in totis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus: modo in partibus; aut quia ipsa ejus membri imbecillitas id requirit: aut quia alterius. Nam & capitis¹ longos dolores ipsius frictio levat; non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen saepius aliud perfricandum est, cum aliud dolet: maximeque cum a summis, aut a mediis parti-

¹ 4. M. F. requirit. l. 15. P. qua vis. l. 18. P. reliquis. l. 19. M. F. P. discutit. l. 24. M. F. P. om. fin. l. ead. M. F. P. eodem. l. 25. M. F. P. cutis. l. 27. M. F. P. modo est in. l. ead. M. F. P. ipseus.

partibus corporis evocare materiam volumus; ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex viribus hominis colligendum est. Ut si quis perinfirmus est, potest satis esse quinquagies: si robustior, potest ducenties esse faciendum. inter utrumque deinde, prout vires sunt. Quo fit, ut etiam minus saepe in muliere, quam in viro: minus saepe in puero, vel sene, quam in juvene, manus dimovendae sint. Denique, si certa membra perfricantur, multa valentique fricatione opus est. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem potest, & opus est quam plurimum materiae digeri, sive ipsum membrum, sive per id aliud levamus. At, ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, brevior esse debet & lenior; ut tantummodo summam cutem emolliat, quo facilius capax ex recenti cibo novae materiae fiat. In malis jam aegrum esse testatur, ubi exterior pars corporis friget, interior cum siti calet, ut supra posui. Sed tunc quoque unicum in frictione praesidium est, quae si calorem evocavit, potest alicui medicinae locum facere.

CAP. XV.

De Gestatione. 2.

GESTATIO quoque longis & jam inclinatis morbis aptissima est. utilisque est & his corporibus, quae jam ex

1. 5. M. F. P. Et se is. l. 13. M. P. frictione. l. 18. M. F. P. sive id ipsum. l. 26. M. F. P. colorem in cutem evocavit. l. 29. M. XIV. l. 31. M. F. P. etiam.

1 Aph. IV. 48. 2 Oribas. Coll. Medic. VI. 23.

ex toto febre carent, sed adhuc exerceri per se non possunt; & his, quibus lentae morborum reliquiae remanent, neque aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti
 5 vehementique, praecipueque ardente febre, ad discutiendam eam, gestatione dixit utendum. Sed id periculose fit; meliusque in quiete ejusmodi impetus sustinetur. Si
 10 quis tamen ¹ experiri volet, sic experiatur, si lingua non erit aspera, si nullus tumor, nulla durities, nullus dolor visceribus, aut capiti, aut praecordiis suberit. At ex toto, nunquam gestari corpus dolens debet, sive
 15 id in toto, sive in parte est; nisi tamen folliculis nervis dolentibus: neque unquam in crescente febre, sed in remissione ejus.

Genera ² autem gestationis plura sunt: quae adhibenda sunt & pro viribus cujusque, & pro opibus; ne aut imbecillum hominem nimis digerant, aut humili defint. Gestationum lenissima est navi, vel in portu, vel in flumine; vel lectica, aut scamno: acrior, vehiculo; vehementior, in alto mari ³ navi. Atque hae ipsae & intendi &
 25 leniri possunt. Si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moveri. Si ne id quidem est, at certe uni pedi [†] lecti fulcimentum subjiciendum est, atque ita lectus huc & illic manu impellendus. Et levia quidem genera
 30 exercitationis infirmis conveniunt: valentiora vero his, qui jam pluribus diebus febre liberati sunt; aut his, qui gravium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre vacent (quod & in tabe, & in stomachi

l. 5. M. F. P. febre praecipueque ardente. l. 7. M. F. P. utendum esse. l. 8. M. F. P. om. in. l. 12. M. F. P. ei. l. 15. M. F. P. in recenti. l. 18. M. F. P. adhibenda quae. l. 20. M. F. P. obsint. l. 23. M. F. P. om. vel lectica, aut scamno: acrior, vehiculo. l. 24. M. F. P. haec ipsa. l. 27. M. F. P. funiculus subjiciendus. l. 31. M. F. om. qui jam pluribus diebus febre liberati sunt; aut bis.

¹ Oribas. Medic. Coll. vi. 25. ² Oribas. Medic. Coll. vi. 23. ³ Gloss.

17, 18. machi vitii, & cum aqua cutem subiit, & interdum in morbo regio fit) aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis infania est, sine febre, quamvis diu, manent. In quibus affectibus ea quoque genera 5° exercitationum necessaria sunt, quae comprehendimus eo loco, ¹ quo, quemadmodum sani, neque firmi homines se gerere debent, praecepimus.

CAP. XVI.

10

De Abstinencia. 2

24, 33. **A**BSTINENTIAE vero duo genera sunt. Alterum, ubi nihil assumit aeger: alterum, ubi non nisi quod oportet. Initia morborum primum ³ famem, sitimque desiderant: ipsi deinde morbi, moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque ejus ipsius nimium sumatur. neque enim convenit juxta inediam protinus 15 factietatem esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit: quanto inutilius est infirmo, nedum aegro? Neque ulla res ⁴ magis adjuvat laborantem, quam tempestiva abstinencia. Intemperantes homines apud nos, sibi 25 cibi tempora, modum curantibus dant. Rursus alii, tempora medicis pro dono remittunt, sibi ipsis modum vindicant. Liberaliter agere se credunt, qui caetera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi 30 sunt, quasi quaeratur, quid medico liceat, non quid aegro salutare sit. Cui vehementer nocet, quoties in ejus, quod assumitur, vel

. l. 8. M. F. P. gererent. l. 9. M. F. P. om. debent.
l. 10. M. XV. l. 23. M. F. P. in corpore etiam aegro. l. 25.
M. F. P. nos ipsi sibi. l. 28. M. F. P. om. modum.

¹ Lib. I. c. I. ² Soran. Ephes. Isag. cap. x. ³ Hipp. de Vect. M. T. xv, n. 10. ⁴ Plin. xxviii. 4.

vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.

C A P. XVII.

De Sudore.

5 **S**UDOR duobus modis elicitur: aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & † arenae calidae, † & laconici, & clibani, & quarundam naturalium sudationum, ubi a terra profusus calidus vapor aedificio includitur, sicut super Batas in murtetis habemus. Praeter haec, solae quoque, & exercitatione is movetur. Utiliaque haec genera sunt, quoties humor intus nocet, isque digerendus est. Ac nervorum quoque quaedam vitia sic optime curantur. Et caetera infirmis possunt convenire: Sol, & exercitatio tantum robustioribus, qui tamen sine febre, vel initio morbi, vel etiam non gravibus morbis tenentur. Cavendum autem est, ne quid horum vel in † febre, vel in cruditate tentetur.

At balnei duplex usus est. Nam modo, discussis febribus, initium cibi plenioris, viniq; firmiter, valetudini facit; modo febrim ipsam tollit. Fereque adhibetur, ubi summam cutem relaxari, evocariq; corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo utebantur: Aesclepiades audacius. Neque terere autem ea res, si tempestitiva est, debet; at ante tempus nocet. Quisquis febre liberatus est, simulatque ea uno die non accessit, eo, qui proximus est post tempus accessio-

l. 3. M. XVI. l. 5. M. F. P. *Sudor etiam duobus.* l. 8. M. F. P. *sudationes.* l. 9. M. F. P. e. l. 10. M. F. P. *Bajas.* l. 15. M. F. P. *sed.* l. 16. M. P. *Salet* l. 18. M. P. F. om. non. l. 21. P. om. in. l. 31. M. F. P. &.

1 Aetius Terr. I. Serm. III. 9. Horat. Epist. xv. l. 1. Ovid. de A. A. 1. 1. Cassiodor. Var. l. IX. 6. 2 I. de Morb. Mul. LVIII. 14.

cessionis, tuto lavari potest. At si circuitum habere ea febris solita est, sic ut tertio, quartove die revertatur, quodcumque non accessit, balneum tutum est. Manentibus vero adhuc febribus, si hae sunt lentae, s lienesque jamdiu male habent, recte medicina ista tentatur: cum eo tamen, ne praecordia dura sint, neve ea tumeant, neve lingua aspera sit, neve aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit, neve tum 10 febris increseat. Et in his quidem febribus, quae certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt; alterum, ante horrorem; alterum, febre finita. In his vero, qui lentis febriculis diu detinentur, cum aut ex 15 to recessit accessio; at si id non solet, certe lenita est; jamque corpus tam integrum est, quam maxime esse in eo genere valetudinis solet.

Imbecillus homo, iturus in balneum, 20 vitare debet, ne ante frigus aliquod experiat: ubi in balneum venit, paulisper resistere, experiri que, num tempora adstringantur, & an sudor aliquis oriatur: illud si incidit, hoc non secutum est, inutile eo 25 die balneum est: & perungendus est is leniter, & referendus, vitandumque omnimodo frigus, & abstinentia utendum. At si temporibus integris, primum ibi, deinde alibi sudor incipit, fovendum os aqua 30 calida; tum in solio desidendum est: atque ibi quoque videndum, num sub primo contactu aquae calidae summa cutis inhorrescat, quod vix tamen fieri potest, si priora recte

l. 10. P. ullus dolor. l. 11. M. F. Atque in iis. P. At in bis. l. 16. M. F. P. om. & l. 17. M. F. auferendus.

recte accesserunt: certum autem id signum inutiles balnei est.

Ante vero, quam in aquam calidam se demittat, an postea aliquis perungi debeat, ex ratione valetudinis suae cognoscat. Fere tamen (nisi ubi nominatim, ut postea fiat, id praecipietur) moto sudore ¹ leniter corpus perungendum: deinde in aquam calidam demittendum est. Atque hic quoque habenda virium ratio est; neque committendum, ut per aestum anima deficiat; sed maturius is auferendus, curioseque vestimentis involvendus est, ut ne ad eum frigus aspires: & ibi quoque, antequam aliquid assumat, insudet.

Fomenta quoque calida sunt, milium, sal, arena: quodlibet eorum calefactum, & in lintheum coniectum; etiam solum lintheum, si minore vi opus est: at si majore, extincti titiones, involutique panniculis, & sic circumdati. Quinetiam calido oleo replentur ² † utriculi, & in vasa fictilia (quas a similitudine lenticulas vocant;) aqua conijcitur; & sal sacco lineo excipitur, demittiturque in aquam bene calidam, tum super id membrum, quod fovendum est, collocatur. Juxtaque ignem, ferraementa duo ignita sunt, capitibus paulo latioribus: alterum ex his demittitur in siccum salem, & aqua super leviter aspergitur; ubi frigere coepit, ad ignem refertur: idem & in altero fit; deinde invicem in utroque: intereaque descen-

l. 3. M. F. P. Vero, an postea quam. l. 7. M. F. P. leviter. l. 9. M. F. hic id quoque. l. 12. M. F. P. curioseque id vestimentis. l. 13. M. F. P. neque. l. 19. M. F. P. transp. op. est etiam solum lintheum. l. 20. M. F. extinctiones. l. ead. M. F. panniculi. l. 22. P. ad. l. 27. P. similitudinem quas l. 25. M. F. P. sicco linteo. l. 27. M. F. P. om. ignita. l. 28. M. F. P. alterumque ex. l. 29. F. M. P. eum. l. 31. M. P. & idem. l. 32. F. M. P. inter quae.

1 I. De Morb. Mul. l. viii. 12. 2 Diogen. Laert. l. v. vit. Aristor. pag. 117. ed. Lond. Valeriola observ. 1. observ. 11. in uxore partu difficili laborante.

scendit falsus & calidus succus, qui contractis aliquo morbo nervis opitulatur. His omnibus commune est, digerere id, quod vel praecordia onerat, vel fauces strangulat, vel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum sit, in ipsis morborum generibus dicitur.

C A P. XVIII.

Qui cibi, potionesve, aut valentis, aut mediae, aut imbecillae materiae sint. 10

CUM de his dictum sit, quae detrahendo juvant: ad ea veniendum est, quae nos alunt, id est cibum, & potionem. Haec autem non omnium tantum morborum, sed etiam secundae valetudinis communia praesidia sunt. Pertinetque ad rem, omnium proprietates nosse: primum, ut fani sciant, quomodo his utantur: deinde, ut exequentibus nobis morborum curationes, liceat species rerum, quae assumendae necessario erunt, subicere: neque necesse sit subinde singulas eas nominare.

49, 4.
17, 30.
18, 12.

Scire igitur oportet, omnia legumina, quaeque ex frumentis panificia sunt, generis valentissimi esse (valentissimum voco, in quo plurimum alimenti est:) item omne animal quadrupes domi natum; omnem grandem feram, quales sunt caprea, cervus, aper, onager; omnem grandem avem, quales sunt anser, & pavo, & grus; omnes belluas marinas, ex quibus cetus est, quaeque his pares sunt: item mel, & caseum. Quominus mirum est, opus pistorium valentissimum esse, quod ex frumento, adipe, melle, caseo i constat. In media vero materia 35

l. 8. M. XVII. l. 19. F. M. P. curationem. l. 20. F. M. P. assidue necessariae. l. 22. F. P. M. est. l. 25. F. M. P. id valentissimum. l. 28. F. M. P. capreae. l. 31. M. cetus.

1 II. Diact. XXI. 10.

teria numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, vel bulbos assumimus: ex quadrupedibus, leporem: aves omnes a minimis ad phoenicoptera: item pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidive saliantur. Imbecillissimam vero materiam esse, omne olus, & quicquid in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, & cucumis, & capparitis: omnia aut poma, oleas, cochleas, itemque conchyliis.

Sed quamvis haec ita discreta sint, tamen etiam, quae sub eadem specie sunt, magna discrimina recipiunt; aliaque res alia vel valentior est, vel infirmior. Siquidem plus alimenti est in pane, quam in ullo alio. Firmius est aut triticum, quam milium: id ipsum, quam hordeum: & ex tritico firmissima est siligo; deinde simila; deinde cui nihil ademptum est, quod *αὐτόπυρον* Graeci vocant: infirmior est, ex polline; et infirmissimus, cibarius panis. Ex leguminibus vero valentior faba, vel lenticula, quam pisum. Ex aut oleribus valentior rapa, napique, & omnes bulbi (in quibus cepam quoque, & allium numero) quam pastinaca, vel quae specialiter radice appellatur. Item firmior brassica, & beta, & porrum, quam lactuca, vel cucurbita, vel asparagus. At ex fructibus et furculorum valentiores uvae, ficus, nuces, palmyrae, quaeque poma proprie nominantur. Atque ex his ipsis firmiora, quae succosa, quam quae fragilia sunt. Item ex his aut avibus, quae in media specie sunt, valentiores eae, quae pedibus, quam quae volatu magis nituntur.

1. 7. omnem caulem oleris. l. 11. F. M. P. sunt. l. 15. F. M. P. carne. l. 17. siligo adscript. in margine Codic. Mediolan. l. 20. P. ex simila, deinde cum polline. l. 30. F. M. P. quam quae. l. 32. F. M. P. frigida. l. cad. F. M. P. Item, quae ex. l. 33. F. M. P. valentior. l. 34. F. M. P. ea.

1 Patin. p. 282, 283. & 287. 2 Id. ibid. 3 II. De Diaet. x. 1. Athen. Deipn. III. 30. p. 125. 4 Ath. Deipn. III. c. 28. 5. II. Diaet. xxiv. 6 Diaet. xvii.

nituntur: & ex his, quae volatu fidunt, firmiores sunt grandiores aves, quam minutae, ut ficedula & turdus. Atque eae quoque, quae in aqua degunt, leviozem cibum praestant, quam quae natandi scientiam non habent. Inter domesticas vero quadrupedes, levissima suilla est; gravissima, bubula. Itemque ex feris, quo majus quodque animal, eo robustior ex eo cibus est. ¹ Pisciumque eorum, qui ex media materia sunt, quamvis maxime utimur, tamen gravissimi sunt: tum ex quibus salsamenta quoque fieri possunt, qualis lacertus est; deinde hi, qui, quamvis teneriores, tamen duri sunt, ut aurata, corvus, sparus, oculata; tum plani: post quos etiam leviores sunt, lupi, mullique; & post hos, omnes saxatiles.

Neque vero in generibus rerum tantummodo discrimen est, sed etiam in ipsis: quod & aetate fit, & membro, & solo, & coelo, & habitu. Nam quadrupes vel omne animal si lactens est, minus alimenti praestat: itemque quo tenerior pullus cohortalis est. In piscibus quoque media aetas, quae nondum summam magnitudinem implevit. Deinde ex eodem sue, unguulae, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hoedove, cum petiolis totum ² caput aliquanto, quam caetera membra, leviora sunt; adeo ut in media materia poni possint. Ex avibus, colla, alaeve recte infirmis annumerantur. Quod ad solum vero pertinet, frumentum quoque valentius est collinum, quam

l. 1. F. M. P. nititur. l. 2. F. M. P. sunt quae grandiores. l. cad. F. M. P. quam quae minutae. l. 11. F. M. P. quibus. l. 12. F. M. P. om. tum. l. 14. F. M. P. om. bi. l. 15. F. M. P. scarus. l. 17. F. M. P. om. sunt. l. 21. P. fit. l. 22. F. M. P. om. vel. l. 25. F. M. P. om. quaeque. l. 29. M. testiolis. l. 32. F. M. P. infirmis.

¹ II. Diact. XXI. 2. ² II. Diact. XXI. 2.

quam campestre. Levior ¹ piscis inter saxa editus, quam in arena; levior in arena, quam in limo. Quo fit, ut ex stagno, vel lacu, vel ² flumine eadem genera graviora sint. Leviorque, qui in alto, quam qui in vado vivit. Omne etiam ferum ³ animal domestico levius; & quodcumque humido coelo, quam quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pinguis, quam macra; ¹⁰ centia, quam falsa; nova, quam vetusta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit jurulenta, quam asä; magis asä, quam frixa. Ovum durum valentissimae materiae est; molle, vel forbile, imbecillissimae. ¹⁵ Cumque panificia omnia firmissima sint, † elota tamen quaedam genera frumenti, ut alica, oryza, ptisana, vel ex iisdem facta forbitio, vel pulicula, & † aqua quoque madens panis, imbecillissimis annumerari potest. ²⁰

Ex potionibus vero, quaecunque ex frumento facta est, itemque lac, mustum, defrutum, passum, vinum aut dulce, aut vehemens, aut mustum, aut magnae vetustatis, ²⁵ valentissimi generis est. At acetum, & id vinum quod † paucorum annorum, vel austerrum, vel pingue est, in media materia est. ideoque infirmis nunquam ejus generis dari debet. Aqua omnium imbecillissima est. Firmiorque ex frumento potio est, quo firmius fuit ipsum frumentum: firmior ex eo vino, quod bono solo, quam quod tenui; quodque temperato coelo, quam quod aut nimis humido, aut nimis sicco, nimiumque aut frigido, aut

---

l. G. M. F. P. vixit. l. 13. P. elixa, l. 27. F. M. bene. l. 28. M. F. P. alterius.

¹ II. Diact. xlix. 9. Athenacus Deipn. vii. c. 15.
² II. Diact. xlix. 1. ³ II. Diact. xx. ⁴ Patin. p. 299.

aut calido natum est. Mulfum, quo plus mel-
lis habet; defrutum, quo magis decoctum;
passum, quo ex ficciore uva est, eo valen-
tius est. † Aqua levissima † pluviatilis est; de-
inde fontana, tum ex flumine, tum ex pu-
teo; posthaec ex nive, aut glacie; gravior
his, ex lacu; gravissima, ex palude. Facilis
etiam, & necessaria cognitio est naturam
ejus requirentibus. Nam levis, pondere app-
aret; & ex his, quae pondere pares sunt,
eo melior quaeque est, quo celerius † & cale-
fit & frigescit; quoque celerius ex ea legu-
mina percoquantur.

Fere vero sequitur, ut, quo valentior
quaeque materia est, eo minus facile con-
coquatur; sed si concocta est, plus alat. Ita-
que utendum est materiae genere pro viri-
bus: modusque omnibus pro genere su-
mendus. Ergo imbecillis hominibus, rebus
infirmis opus est: mediocriter firmos,
media materia optime sustinet: & robustis
apta validissima est. Plus deinde aliquis as-
sumere ex levioribus potest: in his magis,
quae valentissima sunt, temperare sibi debet.

C A P. XIX.

Quae natura ac proprietates cujusque rei
sit, qua vescimur.

NEQUE haec sola discrimina sunt; sed
etiam aliae res boni succi, aliae mali
sunt; quae εὐχρυσία, & κακόχρυσια Grae-
ci vocant: aliae lenes, aliae acres: aliae
crassorem pituitam in nobis faciunt, aliae
tenuiorem: aliae idoneae sunt stomacho,
aliae

1. 2. F. M. P. incobum est; passum. 1. 4. F. M. P. plu-
viatilis. 1. 25. M. XVIII. 1. 30. F. M. quas εὐχρυσίας, &
κακόχρυσίας. P. quas εὐχρυσίας & κακόχρυσίας.

1 Aquae bonae malacae signa enumerantur a Casau-
bono in *Athaeencum Animadv.* L. 11. c. 7. 2 Pallad. R.
R. I. 17. Colum. de R. R. I. 5. 3 Aph. v. 26.

aliae alienae : Itemque aliae infant, aliae ab hoc absunt : aliae calefaciunt, aliae refrigerant : aliae facile in stomacho acefcunt, aliae non facile intus corrumpuntur : aliae movent alvum, aliae supprimunt : aliae citant urinam, aliae tardant : quaedam somnum movent, quaedam sensus excitant. Quae omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud alii, vel corpori, vel valetudini, convenit.

CAP. XX.

De his, quae boni succi sunt.

BONI succi sunt, triticum, siligo, alica, oryza, amyllum, tragum, ptisana, lac, caseus mollis, omnis venatio, omnes aves, quae ex media materia sunt : ex majoribus quoque hae, quas supra nominavimus : medii inter teneros durosque pisces, ut mullus, & lupus : olera, lactuca, urtica, malva, cucumis, cucurbita, portulaca, cochleae, palmulae : ex pomis quodcumque neque acerbum, neque acidum est : vinum dulce, vel lene, passum, defrutum, oleae, quaeve ex his duobus in alterutro servatae sunt : vulvae, rostra, trunculique suum, omnis pinguis caro, omnis glutinosa, omne jecur, ovum forbile.

CAP. XXI.

De his, quae mali succi sunt.

MALI uero succi sunt, milium, panicum, hordeum, legumina, caro domestica permacra, omniisque caro salsa, omne falsamentum, garum, vetus caseus,

G 3 feus,

l. 1. F. M. P. alienae sunt : Itemque. l. 3. P. arefcunt. l. 9. F. M. P. alites. l. 10. M. XIX. l. 11. M. P. quae res boni succi sunt. l. 13. F. M. P. amyllum item & lenes sunt, & stomacho aptae & calefaciunt tragum. l. 18. F. M. P. lupus verna. l. ead. M. P. om. olera. l. 19. F. M. P. cucurbita, ovum forbile, portulaca. l. 23. F. M. P. om. ve. l. 24. F. M. P. suum. l. ead. F. M. P. suum, in summa omnis. l. 27. F. M. P. om. ovum forbile. l. 28. M. XX. l. 29. M. P. De his, quae res mali succi sunt.

1 Varro R. R. II. 11. 2 Plin. Ep. l. 1. Ep. 15.
3 in Tyron. notis occurrit vox Trunculus pag. 167.
4 Athen. Deipn. III. c. 31. pag. 116.

feus, fiser, radícula, rapa; napi, bulbi, brassica, magisque etiam cyma ejus, asparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, nasturtium, thymum, nepeta, satureia, hyssopum, ruta, anethum, feniculum, cuminum, 5 anisum, lapathum, sinapi, allium, cepa, lienes, renes, intestina, pomum quodcumque acidum vel acerbum est, acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum, 1 pisces quoque saxatiles, omnesque, qui ex tenerri- 10 mo genere sunt, aut hi, qui rursus nimium duri virosique sunt, ut fere quos stagna, lacus, limosive rivi ferunt, quive in nimiam magnitudinem exceßerunt.

CAP. XXII.

15

Quae res lenes, quaeve acres sint.

LENES autem sunt; sorbitio, pulticula, laganum, amyllum, ptisana, pinguis caro, & quaecumque glutinosa est: quod fere quidem in omni, quae domestica, fit, 20 praecipue tamen in unguis, † trunculisque suum, in † petiolis capitulisque hoedorum & vitulorum & agnorum, omnibusque cerebellis. Item lac, &, quae proprie dulcia nominantur, defrutum, passum; nuclei pinei. 25 Acria sunt, omnia nimis austera, omnia acida, omnia falsa; & mel quidem, quo melius est, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, nasturtium, cucumis, beta, brassica, asparagus, sinapi, radícula, intubus, ocimum, lactuca, maximaque olerum 30 pars.

CAP.

l. 6. M. P. lapathium. l. 8. P. est, acida acetum &c. l. 13. P. fuerunt. l. 15. M. XXI. l. 17. F. M. P. sorbitiones. l. 22. M. petiolis. l. 24. F. M, P. si qui. l. ead. F. M. P. bulbi. l. 25. F. M. P. nominatur, lac defrutum. l. 27. M. P. quidem; in quo.

1 Refutat Celsum Nonn. de Re Cibar. l. III. c. 13. p. 319.

C A P. XXIII.

*De his, quae crassiores, quaeve tenuiores
pituitam faciunt.*

5 **C**RASSIOREM autem pituitam faciunt,
ova forbilia, alica, oryza, amyllum,
ptisana, lac, bulbi, omniaque fere
glutinosa. Extenuant eandem, omnia falsa,
atque acria, & acida.

C A P. XXIV.

10 *De his, quae stomacho idonea sunt.*

STOMACHO autem apta sunt, quaecunque
austera sunt, & quae acida, quaeque con-
tacta sale modico sunt. Item panis sine
fermento, & elota alica, vel oryza, vel pti-
15 sana; omnis avis, omnis venatio; atque
utraque vel assa, vel elixa: ex domesticis
animalibus bubula: si quid ex caeteris sumi-
tur, macrum potius, quam pingue: ex sue,
ungulae, rostra, aures, vulvaeque steriles:
20 ex oleribus, intuba, lactuca, pastinaca, cu-
curbita elixa, sifer: ex pomis, cerasum,
morum, forbum, pirum fragile, quale cru-
stulinum vel naevianum est: item pira,
quae ponuntur, Tarentina, atque Signina:
25 malum orbiculatum, aut Scandianum, vel
Amerinum, vel cotoneum, vel Punicum,
absinthium, murices, purpurae, cochleae,
uvae ex olla, molle ovum, palmulae, nuclei
pinei, ¹ oleae albae, ex ² dura muria, eadem
30 aceto intinctae, vel nigrae, quae in arbore be-
ne permaturuerunt, vel quae in passo, defru-
tove versatae sunt: vinum austerum, licet
jam

*l. 1. M. XXII. l. 2. M. P. quae res crassiores. l. 9. M.
XIII. l. 10. F. om. De his. l. cad. F. M. P. quae res stomacho
idoneae. l. 11. F. M. P. aptissima. l. 12. F. M. P. etiam. l.
cad. F. M. P. acida sunt, quaeque. l. 19. M. sterilesque. l.
20. M. P. intubus. l. 21. F. M. P. cerasum. l. 23. M. P.
maevianam. l. 24. F. M. P. quae reponuntur. l. 25. F. M.
P. Scandianum. l. 27. F. M. om. absinthium, murices, pur-
purae, cochleae. l. 32. F. M. P. servatae.*

¹ Merc. Var. Lect. 1. 3. ² Merc. Var. Lect. 11. 26. sed
refutatur a L. Nonio de Re Cibar. l. 111. c. 45. pag. 421.

jam asperum sit, item resinatam: duri ex media materia pisces, ostrea, pectines, murices, purpurae, cochleae: cibi potioneque frigidae, vel fervidae.

C A P. XXV.

Quae res alienae stomacho sint.

ALIENA vero stomacho sunt, omnia tepida, omnia falsa, omnia jurulenta, omnia praedulcia, omnia pingua, forbitio, panis fermentatus, idemque vel ex milio, vel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcumque olus ex oleo garove estur, mel, mulsam, defrutum, passum, lac, omnis caseus, uva recens, ficus & viridis & arida, legumina omnia, quaeque inflare consueverunt: item thymum, nepeta, satureia, hyssopum, nasturtium, lapathum, lampfana, juglandes. Ex his autem intelligi potest, non, quicquid boni succi est, protinus stomacho convenire; neque quicquid stomacho convenit, protinus boni succi esse.

C A P. XXVI.

De his, quae inflant.

INFLANT autem, omnia fere legumina, omnia pingua, omnia praedulcia, omnia jurulenta, mustum, atque etiam id vinum, cui nihil adhuc aetatis accessit: ex oleribus, allium, cepa, brassica, omnesque radices, excepto fivere & pastinaca, bulbi, ficus etiam aridae, sed magis virides, uvae recentes, naves omnes, exceptis nucleis pineis,

l. 4. F. M. P. ferventes. M. P. vel. F. M. P. absinthium, l. 5. M. XXIV. l. 6. F. M. P. sunt. l. 9. M. P. om. omnia. l. 16. P. om. consueverunt. l. 17. F. M. P. lapathium. l. 18. F. M. P. lappanum. l. 23. M. om. XXV. l. 24. F. M. om. De his. l. 25. F. M. P. aut inflationem laedant. l. 26. M. P. om. prae.

‡ Calvis. apud Charif. Sosip. Instit. Gram. l. 14

pineis, lac, omnisque † caseus, quicquid denique subcrudum aliquis assumpsit.

De bis, quae minime inflant.

5 Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchiliis, ovis vel mollibus vel forbilibus, vino vetere. Feniculum vero, & anethum, inflationes etiam levant.

C A P. XXVII.

10 *De bis, quae calefaciunt, aut refrigerant.* p. 31.

A T calefaciunt, piper, sal, caro omnis jurulenta, allium, cepa, ficus arida, falsamentum, vinum, & quo meracius est, eo magis.

15 Refrigerant, olera, quorum crudi caules assumuntur, ut intubus, & lactuca: itemque coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasa, mala austeria, pira fragilia, caro elixa, praecipueque acetum,
20 sive cibus ex eo, sive potio assumitur.

C A P. XXVIII.

De bis, quae intus facile corrumpuntur.

F ACILE autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quisquis alius quam
25 ex tritico est, & omne pistorium opus, lac, mel; itemque † lactentia atque teneri pisces, ostrea, olera, caseus & recens & vetus, crassa vel tenera caro, vinum dulce, mulsum, defrutum, passum: quicquid denique
30 vel jurulentum est, vel nimis dulce, vel nimis tenue.

De

---

l. 1. F. M. P. deinde. l. 3. F. M. P. om. *De bis, quae minime inflant.* l. 9. M. om. *XXVI.* l. 10. M. P. *quae res aut calefaciunt.* l. 17. M. P. *item.* l. 18. F. M. P. *cerasa.* l. 21. M. *XXVII.* l. 22. F. M. P. *Quae res intus facile viciantur vel minime corrumpuntur.* l. 25. F. *atque.* l. 26. F. M. P. *ideoque.* l. ead. F. M. P. *lactentia.* l. ead. M. P. *atque & omne pistorium opus, teneri.* l. 29. F. M. P. *deinde.*

1 De Vict. Acut. LIX. 5.

De his, quae intus minime vitiantur.

At minime intus vitiantur, panis sine fermento, aves, & eae potius duriores, duri pisces, neque solum aurata puta, aut scarus, sed etiam lolligo, locusta, polypus: 5
item bubula, omnisque dura caro; eademque aptior est, si macra, si falsa est; omniaque falsamenta: cochleae, murices, purpurae: vinum austerum, vel refinatum.

CAP. XXIX.

10

32, 9.

De his, quae alvum movent.

AT alvum movent, panis fermentatus, magisque si ¹ cibarius vel hordeaceus est; brassica, si subcruda est, lactuca, anethum, nasturtium, ocimum, urtica, portulaca, radícula, capparis, allium, 15
cepa, malva, lapathum, beta, asparagus, cucurbita, cerasa, mora, poma omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis viridis, uvae recentes pingues, minutae aves, cochleae, 20
garum, falsamentum, ostrea, pelorides, echini, muscoli, & omnes fere conchulae, maximeque jus earum; saxatiles, & omnes teneri pisces, sepiarum atramentum; si qua caro assumitur pinguis, eadem vel jurulenta, vel elixa; aves, quae natant; mel 25
crudum, lac, lactentia omnia, mulsam, vinum dulce vel falsum, † aqua, omnia tenera, tepida, ² dulcia, pingua, elixa, jurulenta, falsa, diluta. 30

CAP.

L. 1. F. M. P. om. De his, quae intus minime vitiantur.
L. 3. F. M. P. aurati. L. 4. F. M. P. pura. L. 10. M. XXVIII.
L. 11. F. M. P. om. De his. L. cad. F. M. P. quae res alvum.
L. 17. F. M. P. lapathium. L. 18. F. M. P. cerasa. L. cad. F. M. P. uva. L. 21. F. M. P. falsamenta. L. 27. M. P. lactantia.

† Victor. Variar. Lect. I. 22. 2 Athen. Deipn. III. 33.

C A P. XXX.

De his, quae album adstringunt.

32, 9;

C O N T R A adstringunt, panis ex filigine,
 vel ex simila; magis, si sine fermen-
 5 to est; magis etiam si tostus est; intendi-
 turque vis ejus etiam, si bis coquitur: pul-
 ticula vel ex alica, vel ex panico, vel ex
 milio; itemque ex iisdem forbitio; & ma-
 gis, si haec ante fricta sunt: lenticula cui vel
 10 beta, vel intubus, vel ¹ ambubeia, vel plan-
 tago adjecta est; magisque etiam, si illa
 ante fricta est: per se etiam intubus, vel ex
 plantagine, vel ² ambubeia fricta; minuta
 olera, brassica bis decocta; dura ova; magis-
 15 que si assa sunt; minutae aves, merula, pa-
 lumbes; magisque, si in posca decocta est:
 grus, omnesque aves, quae magis currunt,
 quam volant; lepus, caprea; jecur ex his,
 quae sebum habent, maximeque bubulum,
 20 ac sebum ipsum: ³ caseus, qui vehementior
 vetustate fit, vel ea mutatione, quam in eo
 transmarino videmus; aut si recens est, ex
 melle, mulsove decoctus: item mel co-
 ctum, pira immatura, forba, magisque
 25 ea, quae torminalia vocantur, mala cotonea,
 & punica, oleae vel albae vel praematurae,
 myrta, palmulae, purpurae, murices, vinum
 refinatum vel asperum, item meracum,
 acetum, mulsum quod inferbuit, aspe-
 30 rum item defrutum, passum, † aqua vel
 tepida vel praefrigida, dura, id est, ea quae
 tarde putrescit, ideoque pluviatilis potissi-
 mum, omnia dura, macra, austeria, aspe-
 ra,

l. 1. M. XXIX. l. 2. F. M. P. om. De his. l. ead. F. M. quae res album. l. ead. F. M. adstringant. P. constriquant. l. 5. F. M. P. ustus. l. 15. F. M. P. palumbus. l. 16. P. posca. F. M. pusco. l. ead. F. M. P. decoctus. l. 17. M. F. om. que. l. 21. F. M. P. caseo. l. 25. F. M. P. Cydonea. l. 26. P. praematurae. l. 29. F. M. P. om. asperum. l. 32. F. M. P. putrescit. l. ead. F. M. P. pluvia.

¹ Salm. Exerc. Plin. pag. 583. ² Ed. Ultraj. ³ De Vict. Acut. l. ix. 5.

108 A. CORN. CELSI Lib. II.
ra, tosta, & in eadem carne, assa potius,
quam elixa.

C A P. XXXI.

De his, quae urinam movent.

URINAM autem movent, quaecunque
in horto nascentia boni odoris sunt,
ut apium, ruta, anethum, ocimum, men-
tha, hyssopum, anisum, coriandrum, na-
sturtium, eruca, feniculum. praeter haec,
asparagus, capparitis, nepeta, thymum, fatu- 10
reia, lampfana, pastinaca, magisque agre-
stis, radícula, fiser, cepa. Ex venatione,
maxime lepus, vinum tenue, piper & ro-
tundum & longum, sinapi, abfinthium,
nuclei pinei. 15

C A P. XXXII.

De his, quae ad somnum apta sunt.

SOMNO vero aptum est papaver, lactu-
ca, maximeque aestiva, cujus cauli-
culus jam lacte repletus est, morum, por- 20
ium.

De his, quae sensum excitant.

Sensus vero excitant, nepeta, thymum,
fatureia, hyssopum, praecipueque pule- 25
gium, ruta, & cepa.

C A P. XXXIII.

De his, quae materiam evocant.

EVOCARE vero materiam multa admo-
dum possunt: sed ea, cum ex pere-
grinis medicamentis maxime consent, a- 30
liisque magis, quam quibus ratione victus
succur-

---

l. 3. M. om. XXX. l. 4. F. M. P. quae res urinam. l. 8.
P. anesum. l. 11. F. M. P. lapsanum. l. 16. M. XXXIII. l.
17. F. M. P. quae res somnum aut sensum excitant. l. 22.
F. M. P. om. De his, quae sensum excitant. l. 23. F. M. P.
om. vero. l. 24. M. P. puleium. l. 26. M. XXXII. l. 27. F.
M. P. Quae res corpus aut erodant, aut reprimant, aut re-
frigerent, aut calefaciant, aut durent, aut emolliant. l. 29.
F. M. P. quae.

fuccurritur, opitulentur, in praesentia differam: ponam vero ea, quae prompta, & his morbis, de quibus protinus dicturus sum, apta, corpus erodunt, & sic ex eo, quidquid mali est, extrahunt. Habent autem hanc facultatem, semina erucæ, nasturtii, radiculæ; præcipue tamen omnium, sinapis. Salis quoque & fici eadem vis est.

10 De his, quae reprimunt.

Leniter vero simul & reprimunt & molliunt, lana succida, ex aceto vel vino, † cui oleum adjectum est; contritæ palmulæ, surfures in falsâ aqua vel aceto decocti.

15 At simul reprimunt & refrigerant, herba muralis (parthenium vel perdicium appellant) serpillum, pulegium, ocimum, herba sanguinalis (quam Graeci *πελυθιον* vocant) portulaca, papaveris folia, ca-

20 preolique vitium, coriandri folia, hyoscyamum, muscus, fiser, apium solanum (quam *σεύχιον* Graeci vocant) brassicae folia, intubus, plantago, feniculi semen, contrita pira vel mala, præcipueque cotonea, lenticula, aqua frigida, maximeque pluviatilis,

25 vinum, acetum, & ex horum aliquo madens vel panis, vel farina, vel spongia, vel lacinia, vel lana succida, vel etiam linteolum, creta cimolia, gypsum, melinum, 30 myrteum, † rosa, acerbum oleum, verbenarum contusa cum teneris caulibus folia; cujus generis sunt olea, cupressus, myrtus, lenticiscus, tamarix, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hederâ, punicum malum.

Sine

l. F. M. P. opitulatur. l. 4. F. M. P. om. ex. l. 5. M. P. quod. l. 8. F. M. P. sinapi. l. 10. F. M. P. om. De his, quae reprimunt. l. 12. F. M. P. vel. l. ead. F. M. P. quo. Male. Scriptum enim fuit quoi pro cui. l. 14. F. M. P. decoctæ. l. 17. M. P. om. pulegium. l. 18. M. πελυθιον, l. 24. F. M. P. cydonea. l. 25. r. M. P. pluviatilis. l. 26. F. M. P. aliquo magis madens. l. 28. F. M. P. cinis. l. 33. P. tamaris.

† Patin. p. 328.

De 17.
11 201

290, 18.
204, 15.

Sine frigore autem reprimunt, cocta cotonea, malicorium, aqua calida, in qua verbenae coctae sunt, quas supra proposui, pulvis vel ex fece vini, vel ex myrti foliis, amarae nuces.

De bis, quae calefaciunt.

31, 20. Calefacit vero, ex qualibet farina cata-
105, 11. plasmā, sive ex tritici, sive ex farris, sive
hordei, sive ervi, vel lolii, vel millii, vel
panici, vel lenticulae, vel fabae, vel lupini, 10
vel lini, vel foeni graeci, ubi ea deferbuit,
calidaque imposta est. Valentior tamen
ad id omnis farina est ex mulso, quam ex
aqua cocta. Praeterea cyprinum, irinum,
medulla, adeps ex fele juncta oleo, 15
magisque, si vetus est, sal, nitrum, † git, piper.
quinque folium.

De bis, quae durant, aut emolliunt.

Fereque, quae vehementer & reprimunt,
& refrigerant, durant: quae autem calefa- 20
ciunt & digerunt, ea emolliunt: praecipue-
que ad emolliendum potest cataplasma ex
lini vel foeni graeci semine.

His autem omnibus, & simplicibus, &
permixtis, varie medici utuntur: ut magis, 25
quid quisque persuaserit sibi, appareat,
quam quid evidenter compererit.

---

*l. 1. F. M. P. mala cydonea. l. 5. F. M. P. om. De bis,
quae calefaciunt. l. 15. M. P. felle. l. 16. M. nigrum.
l. 18. F. M. P. om. De bis, quae durant aut emolliunt.
l. 20. F. M. P. om. autem. l. 21. F. M. P. &*